

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀՀ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ

2012 թվականի առաջին կիսամյակի փաստացի տվյալների ամփոփումը ցույց տվեց, որ տնտեսության վերականգնումը տնտեսական ակտիվության աճի լավատեսական սպասումների ներքո տարվա առաջին կիսամյակում շարունակվել է՝ հանգեցնելով մակրոտնտեսական իրավիճակի զգալի բարելավման: Այս զարգացումները հիմնականում պայմանավորված էին թե՛ համաշխարհային տնտեսության վերականգնմամբ, որի տեմպերը տարվա երկրորդ եռամսակում, այնուհանդերձ, դանդաղել են, և թե՛ ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող ակտիվ տնտեսական քաղաքականությամբ:

Վերոնշյալ զարգացումների պայմաններում տնտեսական ակտիվության ցուցանիշը ցուցաբերել է շարունակական աճի միտում՝ տարվա առաջին վեց ամիսներին կազմելով 7.8%: Շարունակել է աճել նաև արտաքին առևտրաշրջանառությունը՝ հիմնականում արտահանման աճի բարձր տեմպերի պահպանման պայմաններում: 2012 թվականի հունիսին 12-ամսյա գնաճը, կազմելով 0.7%, պահպանվել է տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանից ցածր մակարդակում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արձանագրվել է պետական բյուջեի եկամուտների անվանական աճ 1.9%-ով, իսկ ծախսերի գծով՝ 0.8%-ով: Այսպիսով առաջին կիսամյակի արդյունքներով հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա թողել է զսպող ազդեցություն:

Համախառն պահանջարկ¹: 2012 թվականի հունվար-հունիս ամիսներին վերջնական սպառումն իրական արտահայտությամբ աճել է 6.3%-ով: Վերջնական սպառման կառուցվածքում պետական և մասնավոր սպառման տեսակարար կշիռները 2012 թվականի հունվար-հունիսին կազմել են համապատասխանաբար 12.8% և 87.2%, ընդ որում պետական սպառումը նախորդ տարվա համեմատ իրական արտահայտությամբ նվազել է 0.6%-ով, իսկ մասնավորն աճել է 7.4%-ով:

Կապիտալ ներդրումներն իրական արտահայտությամբ կրճատվել են 8.9%-ով՝ հիմնականում պետական ներդրումների կրճատման հաշվին: Մասնավոր ներդրումները նույնպես կրճատվել են, ինչը համապատասխանում է շինարարության ոլորտի զարգացումներին:

2012 թվականի հունվար-հունիս ամիսներին ապրանքների և ծառայությունների զուտ արտահանումն աննշան դրական նպաստում է ունեցել համախառն պահանջարկի աճին: Այսպիսով, համախառն պահանջարկի աճը հիմնականում պայմանավորված էր ներքին պահանջարկով:

¹ Այս հատվածում բերված ցուցանիշները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

Համախառն առաջարկ: 2012 թվականի առաջին կիսամյակում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ գրանցվել է տնտեսական ակտիվության (ՏԱՑ)² 7.8% աճ: Ընդ որում, տնտեսական ակտիվությանն ամենամեծ նպաստումն է ունեցել ծառայությունների (4.3 տոկոսային կետ³) համախառն թողարկման իրական աճը: Դրական նպաստում են ունեցել նաև արդյունաբերության (2.6 տոկոսային կետ) և գյուղատնտեսության (2.0 տոկոսային կետ) համախառն թողարկումների իրական աճերը: Տնտեսական ակտիվությանը միակ բացասական նպաստումն ունեցել է շինարարությունը՝ 1.0 տոկոսային կետով:

Աղյուսակ 1. 2006-2011 թվականներին և հաշվետու ժամանակահատվածի տնտեսության ճյուղերի իրական աճերը նախորդ տարվա նկատմամբ

	2007	2008	2009	2010	2011	2012 հունվար- մարտ	2012 հունվար- հունիս ⁴
Արդյունաբերություն	2.8	2.1	-6.9	9.2	13.5	12.7	9.4
Գյուղատնտեսություն	10.4	3.3	6.0	-16.0	13.7	1.9	10.1
Շինարարություն	18.2	11.3	-41.6	3.3	-12.5	-0.6	-1.8
Ծառայություններ	12.5	4.8	-3.3	4.1	5.0	5.1	6.1
Ջուր անուղղակի հարկեր	35.9	17.1	-22.5	13.4	4.3	-1.8	2.0
Համախառն ներքին արդյունք	13.7	6.9	-14.1	2.2	4.7	4.7	5.8

Արդյունաբերություն⁵: 2012 թվականի հունվար-հունիսին արձանագրվել է արդյունաբերական արտադրանքի ծավալի 13% իրական աճ: Վերջինիս հիմնականում նպաստել է մշակող արդյունաբերության 13.2% աճը: Մշակող արդյունաբերության աճն էապես պայմանավորված էր խմիչքների արտադրության 37%, հիմնային մետաղների արտադրության 11% և սննդամթերքի արտադրության 6.9% աճերով: Հատկանշական է, որ նախորդ տարվա համեմատ աճել է նաև նշված ճյուղերի արտադրանքի իրացման մեջ արտահանման մասնաբաժինը:

² 2011 թվականից ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը ամսական ՀՆԱ-ից անցում է կատարել ՏԱՑ-ի հաշվարկմանը: Ի տարբերություն Ազգային հաշիվների մեթոդաբանությամբ հաշվարկվող ՀՆԱ ցուցանիշի (որն ունի եռամսյակային և տարեկան պարբերականություն) ամսական ՏԱՑ-ը բնութագրում է տնտեսությունում ապրանքների և ծառայությունների թողարկման ծավալների փոփոխությունը, այլ ոչ թե ավելացված արժեքի փոփոխությունը: Բացի այդ, ամսական ՏԱՑ-ը չի ընդգրկում արտադրանքի զուտ հարկերը և ֆինանսական միջնորդության անուղղակիորեն չափվող ծառայությունները (ՖՄԱԶԾ), որոնք ներառվում են եռամսյակային և տարեկան ՀՆԱ-ի արտադրական եղանակով հաշվարկներում:

³ ՏԱՑ-ի աճին ճյուղերի նպաստումները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

⁴ 2012թ. առաջին կիսամյակի ՀՆԱ-ի և ճյուղերի ավելացված արժեքների ցուցանիշները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

⁵ Այստեղ և հետագա շարադրանքում ներկայացված են ճյուղերի համախառն թողարկումների իրական ծավալների ինդեքսները:

Հաջորդ խոշոր նպաստումն է ունեցել հանքագործական արդյունաբերությունը, որն աճել է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ 15%-ով:

Էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը (իրական աճը՝ 7.2%) պայմանավորված է ՋԷԿ-երում իրականացված բարձր ներդրումների արդյունքում արտադրված էլեկտրաէներգիայի արտադրության բարձր աճով և համահունչ է տնտեսության ակտիվության աճին:

Բարձր աճ է արձանագրել ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում ենթաճյուղը՝ աճելով նախորդ տարվա նկատմամբ 34.1%-ով: Այս ենթաճյուղի աճը պայմանավորված է թափոնների հավաքում, մշակում, ոչնչացում, վնասազերծում և նյութերի վերականգնում ենթաճյուղի 2.6 անգամ աճով:

Արդյունաբերական արտադրանքի իրական աճին աննշան բացասական նպաստում են ունեցել քիմիական նյութերի և արտադրատեսակների (իրական անկումը 13.1%), հագուստի և մանածագործական արտադրատեսակների արտադրությունները (իրական անկումը՝ համապատասխանաբար 10.8% և 37.1%):

Գյուղատնտեսություն: 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում գյուղատնտեսության համախառն թողարկումն իրական արտահայտությամբ աճել է 8.1%-ով⁶, որը պայմանավորված է հիմնականում բուսաբուծության 8.1% աճով: Անասնաբուծության ճյուղում նույնպես աճի համեստ ցուցանիշներ են գրանցվել ձվի և կաթի արտադրության ենթաճյուղերում՝ համապատասխանաբար 2.1% և 2.3%, իսկ մսի արտադրությունն արձանագրել է աննշան նվազման ցուցանիշ՝ 0.1%: Ձկնորսությունն իրական արտահայտությամբ աճել է 21.8%-ով:

Շինարարություն: Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալները 2012 թվականի հունվար-հունիսին կազմել են 130.8 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ նվազելով 6.7%-ով, իսկ շինմոնտաժային աշխատանքները՝ 114.7 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ աճելով 3.9%-ով: Շինարարության ծավալների անկմանը հիմնականում նպաստել է մարդասիրական օգնության միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության 77.5%-ով կրճատումը: Զգալի ազդեցություն է ունեցել նաև կազմակերպությունների և պետբյուջեի միջոցների միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների համապատասխանաբար 14.8 և 6.8 տոկոսով կրճատումը:

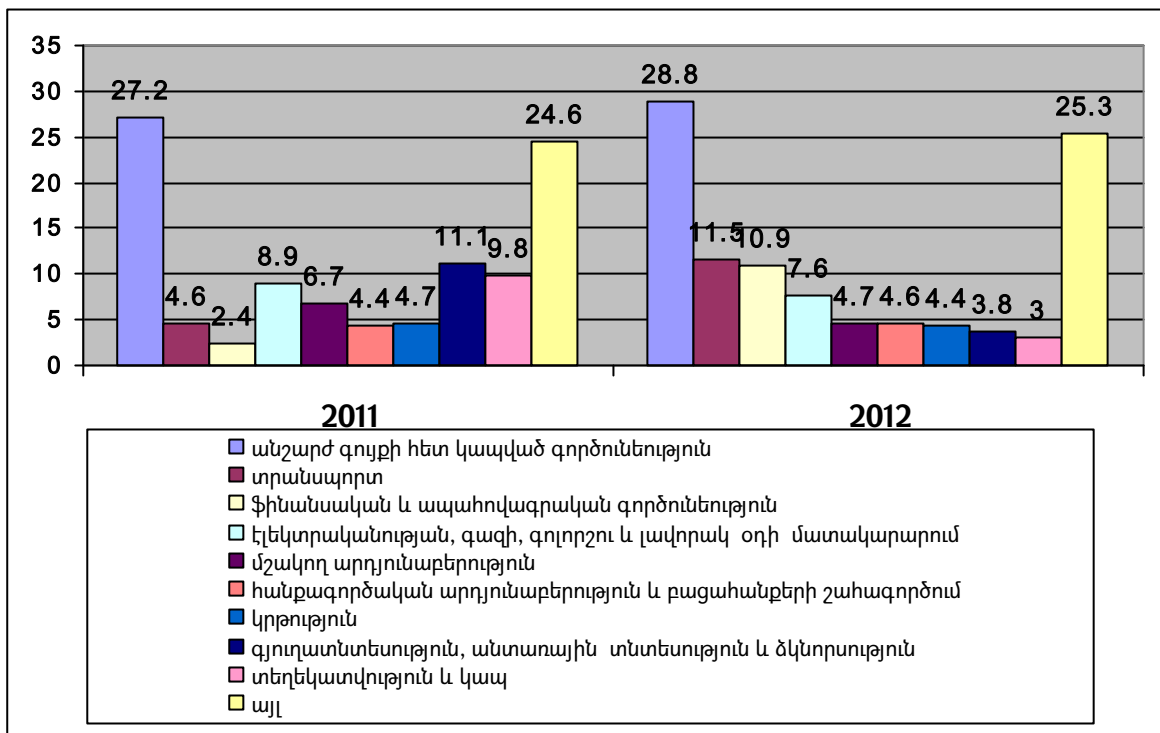
Ի տարբերություն նախորդ տարի ցուցաբերած միտումների, բնակչության միջոցների հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալն իրական արտահայտությամբ աճել է 47.4%-ով՝ դրական

⁶ Ենթաճյուղերի նպաստումների ցուցանիշները այս և հաջորդ ճյուղերի համար հաշվարկվել են ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից՝ ՀՀ ԱՎԾ ամսական ցուցանիշների պաշտոնական հրապարակումների հիման վրա:

նպաստում ունենալով շինարարության իրական ծավալներին: Դրական նպաստում է ունեցել նաև համայնքների միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների 5.1 անգամ աճը:

Ըստ տնտեսության ճյուղերի շինարարությունը հիմնականում ուղղված է եղել անշարժ գույքի հետ կապված գործունեությանը, տրանսպորտին և ֆինանսական և ապահովագրական գործունեությունը, որոնց բաժինը շինարարության ծավալներում կազմել է համապատասխանաբար 28.8%, 11.5% և 10.9%: Մեծ չափով (7.3 և 6.8 տոկոսային կետով) նվազել են գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն և ձկնորսություն, ինչպես նաև տեղեկատվություն և կապ գործունեության տեսակներին ուղղվող շինարարությունների մասնաբաժինները: Աճել են ֆինանսական և ապահովագրական ու տրանսպորտ գործունեության տեսակներին ուղղվող շինարարության ծավալները: (տե՛ս Գծապատկեր 1):

Գծապատկեր 1. 2011-2012թթ հունվար-հունիսին շինարարության ծավալները ըստ տնտեսության ճյուղերի

Ծառայություններ և առևտուր: 2012 թվականի հունվար-հունիսին մատուցված ծառայությունների ծավալը նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ աճել է 12.0%-ով, որին հիմնականում նպաստել է (5.1 տոկոսային կետով) ֆինանսական գործունեության 24.6% աճը: Մեծ նպաստում են ունեցել նաև մշակույթի, զվարճությունների և հանգստի (2.7 տոկոսային կետ), տրանսպորտի (2.0 տոկոսային կետ), ինչպես նաև տեղեկատվության և կապի (1.4 տոկոսային կետ) ծառայությունները: Իսկ կրթության, առողջապահության և բնակչության սոցիալական սպասարկման ու մասնագիտական գիտական և

տեխնիկական գործունեության ծառայությունների նպաստումը բացասական է եղել (համապատասխանաբար 0.9, 0.2 և 0.4 տոկոսային կետ):

2012 թվականի հունվար-հունիսին առևտրի շրջանառությունն ընթացիկ գներով կազմել է 873.3 մլրդ դրամ, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ, համադրելի գներով, աճել է 2.4%-ով, որին հիմնականում նպաստել է մանրածախ առևտրի աճը (1.2 տոկոսային կետ):

Տրանսպորտ և կապ: 2012 թվականի հունվար-հունիսին հանրապետությունում ընդհանուր օգտագործման տրանսպորտով բեռնափոխադրումների ծավալը 2011 թվականի համապատասխան ժամանակաշրջանի համեմատ աճել է 13.4%-ով: Այն պայմանավորված է հիմնականում մայրուղային խողովակաշարային տրանսպորտի՝ 26.3%, ավտոմոբիլային տրանսպորտի՝ 10.8% և երկաթուղային տրանսպորտի բեռնափոխադրումների 10.5% աճով: Ավտոմոբիլային և երկաթուղային տրանսպորտի տեսակների աճը բացատրվում է հիմնականում ներհանրապետական ավտոմոբիլային և երկաթուղային բեռնափոխադրումների աճով: Աճել են նաև օդային տրանսպորտի տեսակի բեռնափոխադրումները 31.0%-ով:

2012 թվականի հունվար-հունիսին կապի ծառայություններից ստացված հասույթը նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել է 4.0%-ով:

Գներ և սակագներ: 2012 թվականի հունիսին նախորդ տարվա նույն ամսվա նկատմամբ արձանագրվել է 0.7% գնաճ, որը հիմնականում պայմանավորված է եղել պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 0.9% (նպաստումը գնաճին՝ -0.5 տոկոսային կետ) նվազմամբ, ոչ պարենային ապրանքների գների 3.9% (նպաստումը գնաճին՝ 0.6 տոկոսային կետ) և ծառայությունների սակագների 1.9% (նպաստումը գնաճին՝ 0.6 տոկոսային կետ) աճով: Ցածր գնաճային միջավայրը պայմանավորվել է գերազանցապես պարենային ապրանքների գների անկմամբ, որի կառուցվածքում էլ զգալի նվազում է դիտվել գյուղատնտեսական ապրանքների (մասնավորապես՝ «Բանջարեղեն և կարտոֆիլ» և «Միրգ» ապրանքախմբերի) գներում:

2012 թվականի հունիսին միջին գնաճը կազմել է 2.2%, որը հիմնականում պայմանավորված էր պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 1.8%, ոչ պարենային ապրանքների գների 3.9% և ծառայությունների սակագների 2.0% աճով:

Աշխատանքի շուկա: 2012 թվականի առաջին կիսամյակում պաշտոնապես գրանցված գործազուրկների թվաքանակը հանրապետությունում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել է 9.9 հազար մարդով և կազմել 66.5 հազ. մարդ:

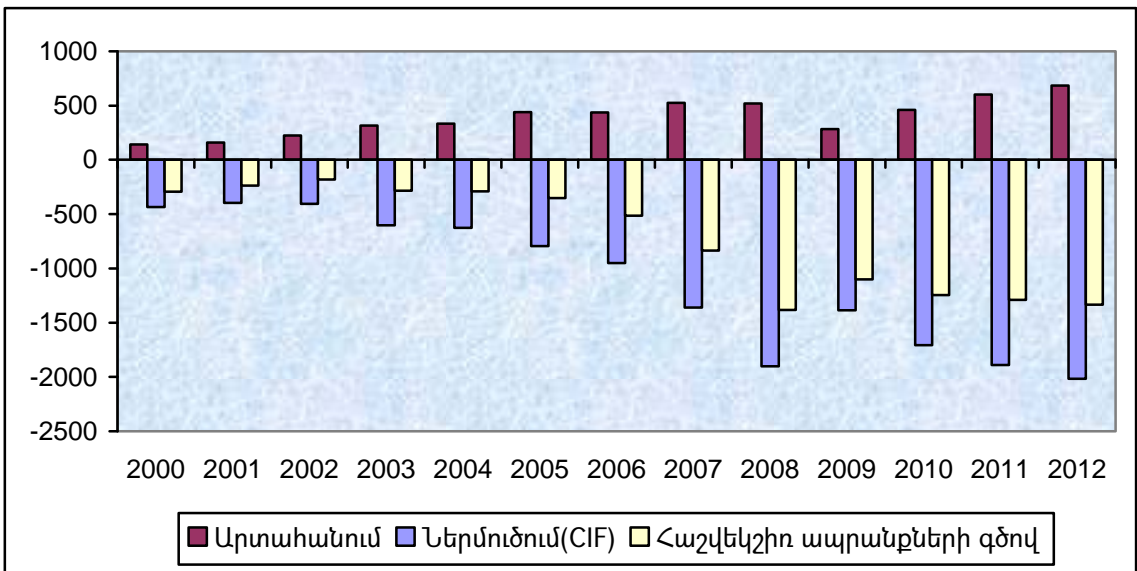
2012 թվականի հունվար-հունիսին միջին ամսական անվանական աշխատավարձը 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածում գրանցված ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 6.2%-ով: Միջին ամսական անվանական աշխատավարձի ցուցանիշները պետական և ոչ պետական հատվածներում

աճել են 5.0% և 7.0%-ով՝ կազմելով համապատասխանաբար 93265 և 146426 դրամ: Իրական աշխատավարձը 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել է 3.9%-ով:

Արտաքին հատված: Շարունակում են արտահայտվել << կառավարության արտահանման խթանման ուղղությամբ քաղաքականության դրական արդյունքները՝ նպաստելով 2012 թվականի առաջին կիսամյակի տնտեսության արտաքին հատվածի բարելավմանը: Արտաքին պահանջարկի աճի հետ մեկտեղ տարեսկզբից ավելացել են նաև Հայաստան ներհոսող տրանֆերտները և գործոնային եկամուտները՝ նպաստելով ընթացիկ հաշվի պակասուրդի կրճատմանը:

*Արտաքին առևտուր*⁷: 2012 թվականի առաջին վեց ամիսներին ապրանքների գծով արտաքին առևտրի բացասական մնացորդը (տե՛ս Գծապատկեր 2) կազմել է 1333.3 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 3.5 տոկոսով⁸:

Գծապատկեր 2. Առևտրի հաշվեկշռի դինամիկան հունվար-հունիս ամիսներին (մլն ԱՄՆ դոլար)

Արտաքին ապրանքաշրջանառությունը 2012 թվականի առաջին վեց ամիսների արդյունքներով կազմել է 2702.2 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 8.3%-ով: Հաշվետու ժամանակահատվածում տեղի է ունեցել դոլարային արտահայտությամբ արտահանման և ներմուծման ծավալների աճ. արտահանումն աճել է 13.5%-ով՝ կազմելով 684.4 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ ներմուծումը՝ 6.7%-ով և կազմել է 2017.7 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ներմուծում: Ներմուծման աճը հիմնականում պայմանավորված էր ընթացիկ տարում ինչպես բնակչության տնօրինվող եկամուտների, այնպես էլ տնտեսության վերականգմամբ: 2012 թվականի առաջին վեց ամիսներին ներմուծման աճ է արձանագրվել կառուցվածքում մեծ կշիռ ունեցող գրեթե

⁷ Արտահանումը՝ ՖՕԲ, ներմուծումը՝ ՍԻՖ գներով:
⁸ Արտաքին առևտրի հաշվեկշիռը՝ արտահանումը և ներմուծումը հաշվարկած ՖՕԲ գներով, 2012 թվականի առաջին կիսամյակում կազմել է 1022.6 մլն ԱՄՆ դոլար:

բոլոր ապրանքների գծով, բացառությամբ «Բուսական ծագման արտադրանք», «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» և «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ» ապրանքախմբերի: Ներմուծման 6.7% աճի ամենաբարձր՝ 4.1 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախմբի ներմուծման աճով, որը կազմել է 21.0%: Տարվա առաջին կիսամյակի ընթացքում ներդրումային բնույթի⁹ ապրանքների ներմուծման աճը 0.8 տոկոսային կետով նպաստել է ներմուծման աճին, ընդ որում, այդ ապրանքների տեսակարար կշիռը ընդհանուր ներմուծման մեջ կազմել է 16.7% (2011 թվականին՝ 17.0%):

Արդյահանում: 2012 թվականի առաջին կիսամյակում 2011 թվականի միտումը շարունակվել է՝ տեղի է ունեցել ներմուծման համեմատ ՀՀ արտահանման առաջանցիկ աճ:

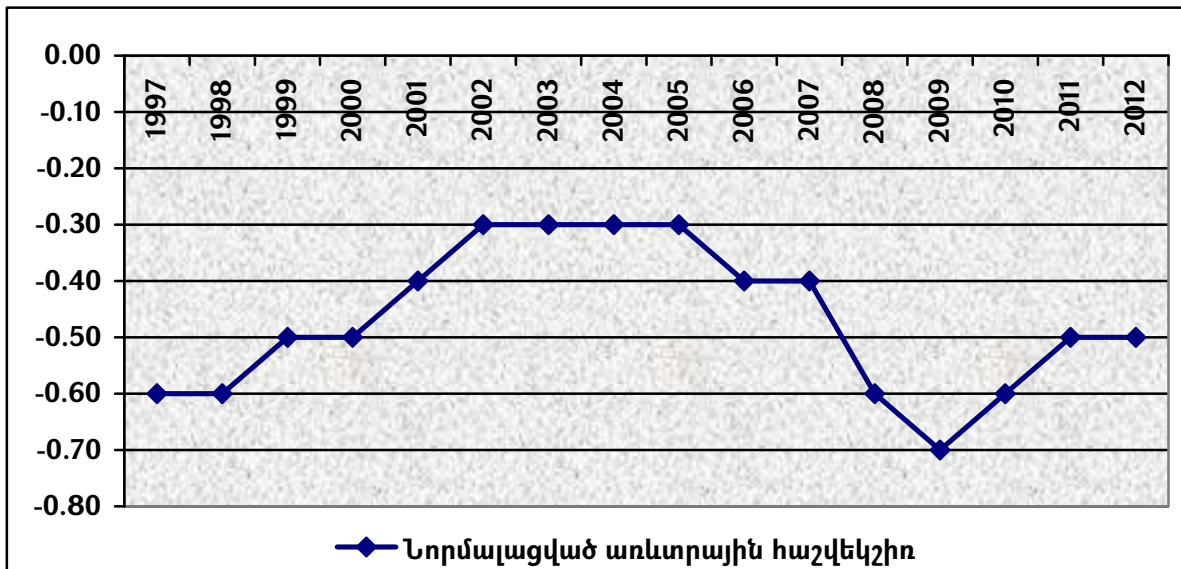
2012 թվականի առաջին վեց ամիսների արդյունքներով արտահանման 13.5% աճի 8.1 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ» ապրանքախմբի արտահանման ավելացմամբ: Արտահանման աճի 6.7 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Պատրաստի սննդի արտադրանք», 1.8 տոկոսային կետը՝ «Մեքենաներ, սարքավորումներ, մեխանիզմներ» և 1.2 տոկոսային կետը՝ «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբերի ծավալներով, որոնք համապատասխանաբար աճել են 59.8, 62.4 և 9.7 տոկոսով: 2011 թվականի չորրորդ եռամսյակից պղնձի միջազգային գների նվազմամբ պայմանավորված՝ «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» և «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախմբերի ընթացիկ տարվա վեց ամիսների արդյունքներով 13.5%-ով և 7.4%-ով նվազումը համապատասխանաբար 4.3 և 2.5 տոկոսային կետերով հակազդել են արտահանման աճին:

Նորմալացված առևտրային հաշվեկշիռ¹⁰: Տնտեսական անվտանգությունը բնութագրող ցուցանիշներից է նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը, որը 2011 թվականին, հիմնականում պայմանավորված դոլարային արտահայտությամբ արտահանման առաջանցիկ աճով, կազմել է -0.5՝ ցուցաբերելով որոշակի բարելավում 2010 թվականի համեմատ: 2012 թվականի առաջին կիսամյակում բարելավման միտումը շարունակվել է՝ նորմալացված հաշվեկշռի գործակիցը կազմել է -0.49, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի -0.52-ի փոխարեն:

⁹ Որպես ներդրումային բնույթի դիտարկվել են «Մեքենաներ, սարքավորումներ, մեխանիզմներ», «Սարքեր և ապարատներ» և «Տարբեր արդյունաբերական ապրանքներ» ապրանքային խմբերը:

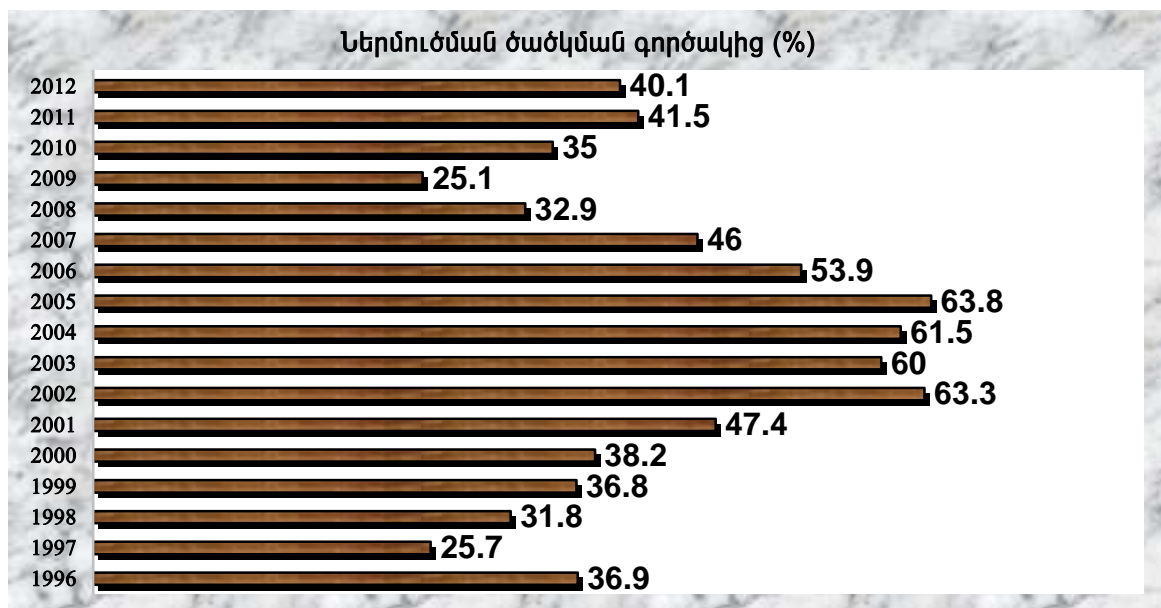
¹⁰ Առևտրային հաշվեկշռի և ապրանքաշրջանառության հարաբերակցություն:

Գծապատկեր 3. Նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը (տարվա առաջին կիսամյակներ)

Ներմուծման ծածկման գործակից: 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ներմուծման ծածկման գործակիցը նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 1.4 տոկոսային կետով. ընթացիկ տարվա վեց ամիսների արդյունքներով արտահանման հաշվին ֆինանսավորվել է ներմուծման 40.1%-ը (տե՛ս Գծապատկեր 4):

Գծապատկեր 4. Ներմուծման ծածկման գործակիցը¹¹, տոկոսներով (առաջին կիսամյակներ)

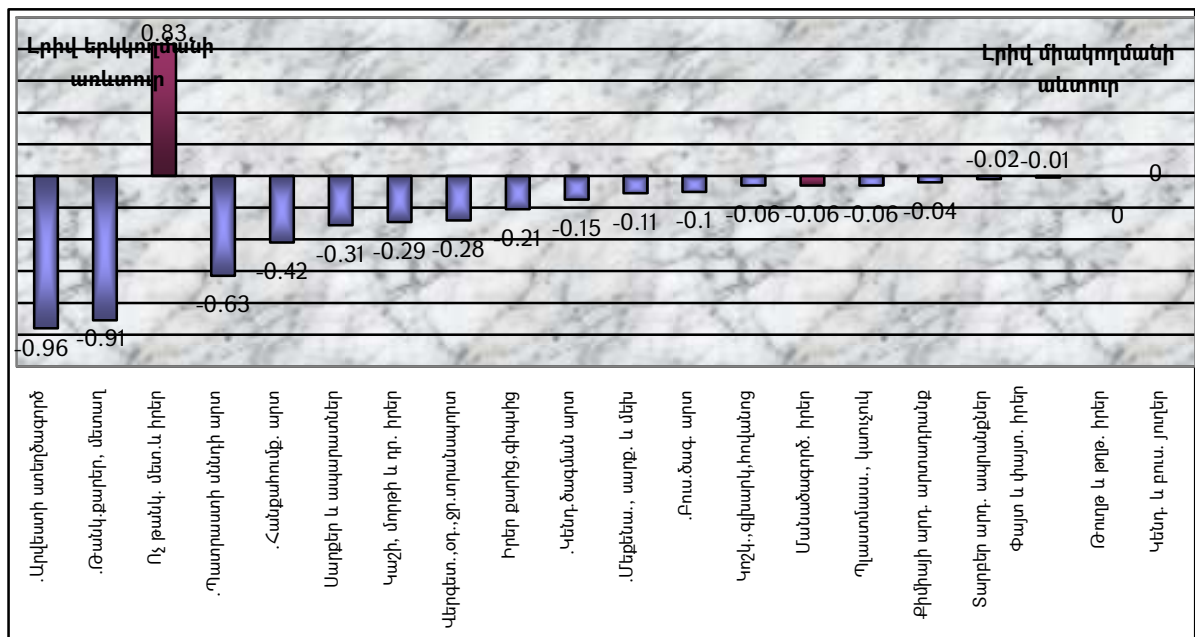

¹¹ Ներմուծման ծածկման գործակիցը՝ ընթացիկ տարվա առաջին կիսամյակի ծառայությունների մասին տեղեկատվության բացակայության պատճառով, ներկայացված է ապրանքների արտահանման և ներմուծման հարաբերակցությամբ (ՖՕԲ գներով):

Ներճյուղային առևտուր: 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ՀՀ ներճյուղային¹² առևտրի մակարդակի վերլուծությունը վկայում է «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր», «Պատրաստի սննդի արտադրանք», «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» և «Արվեստի ստեղծագործություններ» ապրանքախմբերի գծով երկկողմանի արտաքին առևտրի մասին (տե՛ս Գծապատկեր 5): Ընդ որում, առաջին երեք խմբերի երկկողմանի արտաքին առևտուրը վերջին տարիներին համեմատաբար կայուն է:

Գծապատկերում դրական և բացասական նշանները տրամադրում են լրացուցիչ տեղեկատվություն և պայմանավորված են համապատասխան ապրանքախմբերի արտաքին առևտրային հաշվեկշռի դրական կամ բացասական մնացորդով: «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» (լրիվ երկկողմանի առևտուր) ապրանքախմբի դրական առևտրային մնացորդը վկայում է մեր երկրի կողմից այդ ապրանքատեսակների գծով արտաքին աշխարհի պահանջարկը բավարարելու մասին:

Գծապատկեր 5. 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ներճյուղային առևտուրը

Մնացած ապրանքախմբերով տեղի է ունեցել մեծ մասամբ միակողմանի առևտուր՝ ներքին պահանջարկը բավարարելու ուղղությամբ (բացասական առևտրային մնացորդ):

Արտաքին առևտուրն ըստ գործընկեր երկրների: 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ՀՀ արտաքին առևտրաշրջանառության 28.4%-ը բաժին է ընկել ԱՊՀ և 30.9%-ը՝ ԵՄ երկրներին, 2011 թվականին նշված երկրների տեսակարար կշիռները կազմել են 27.3% և 33.6%: ԱՊՀ երկրների հետ 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ՀՀ ապրանքաշրջանառության աճը նախորդ տարվա նույն

¹² Ներճյուղային առևտուրը տեղի է ունենում, երբ երկիրը և ներմուծում, և արտահանում է առանձին ճյուղում արտադրվող ապրանքատեսակները: Ներճյուղային առևտրի գործակիցը իրենից ներկայացնում է արտահանման և ներմուծման բացարձակ արժեքով փոքրի հարաբերակցությունը մեծին: '0' նշանակում է լրիվ միակողմանի, իսկ '1'՝ լրիվ երկկողմանի առևտուր:

ժամանակահատվածի համեմատ կազմել է 12.7%, իսկ ԵՄ երկրների հետ ՀՀ ապրանքաշրջանառությունը նվազել է 0.3%-ով: ՀՀ խոշոր առևտրային գործընկեր-երկրների շրջանակում ընդգրկված էին Գերմանիան (առևտրաշրջանառության 8.4%-ը), Չինաստանը (7.5%), Իրանը (5.4%), ԱՄՆ-ն (4.4%), Բուլղարիան (3.8%), Բելգիան (3.7%), Թուրքիան (3.4%), ինչպես նաև ԱՊՀ երկրներից՝ Ռուսաստանը (22.7%) և Ուկրաինան (3.8%): Վերջիններիս բաժին է ընկել ՀՀ և ԱՊՀ երկրների միջև տարվա առաջին վեց ամիսների ընթացքում կատարված ապրանքաշրջանառության շուրջ 93.5%-ը: Հանրապետության թվով 38 հիմնական գործընկեր երկրները մեծամասամբ (մոտ 80%-ը) հանդիսանում են ԱՀԿ անդամ պետություններ:

Փոխարժեք: Նախորդ տարվա ընթացքում ձևավորված ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժեզրկման միտումները 2012 թվականի տարեսկզբից շարունակվել են: Ընթացիկ տարվա հունվար-հունիսին միջին փոխարժեքը կազմել է 394.98 դրամ ԱՄՆ դոլարի դիմաց (2011-ին՝ 370.16). նախորդ տարվա միջինի նկատմամբ գրանցվել է ԱՄՆ դոլարի համեմատ դրամի անվանական 6.3% արժեզրկում՝ 2011 թվականի համապատասխան ցուցանիշի 3.8% արժևորման դիմաց: Ըստ էության փոխարժեքի նման վարքագիծը հետևանք է իր հավասարակշիռ մակարդակից շեղումներով՝ պայմանավորված մեր և համաշխարհային տնտեսությունների միտումներով: Մասնավորապես՝ տարվա անցած ամիսներին դրամի արժեզրկմանը մասամբ նպաստել է տարեսկզբից դիտարկվող կապիտալի ներհոսքի (հիմնականում տրանսֆերտների և գործոնային եկամուտների տեսքով) աճի որոշակի դանդաղումը:

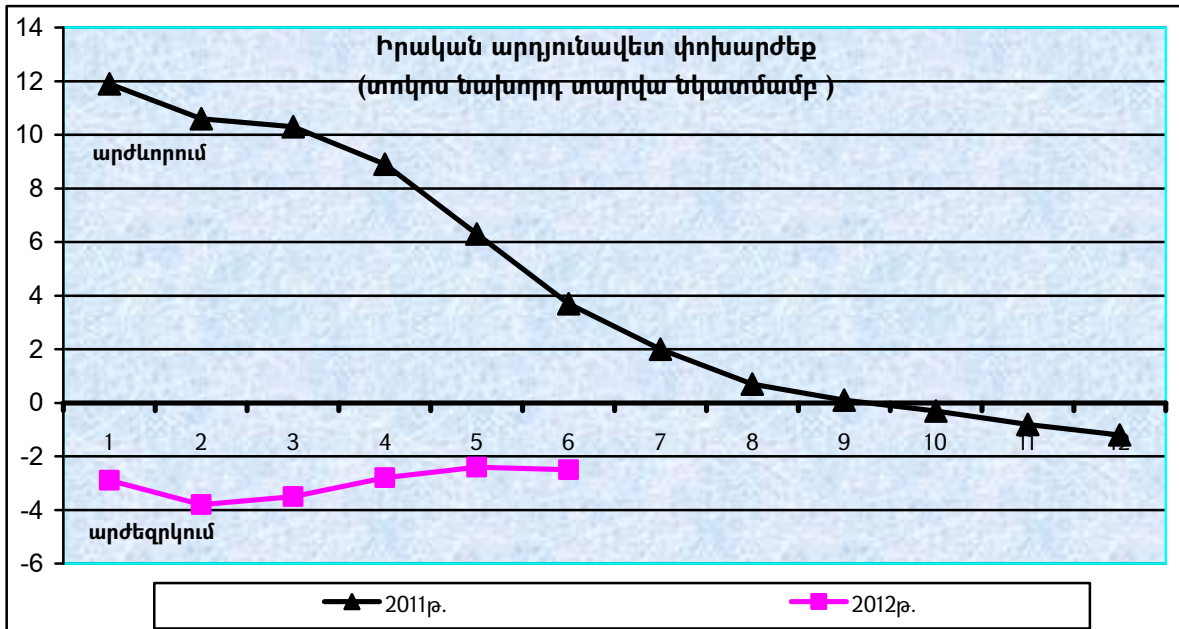
Ընթացիկ տարվա առաջին կիսամյակում եվրոյի և ռուբլու նկատմամբ ՀՀ դրամը դրսևորել է համեմատաբար կայուն միտումներ և, ի տարբերություն դոլարի, այս շրջանում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արժևորվել է եվրոյի նկատմամբ՝ 1.5%, ռուբլու նկատմամբ՝ 0.3%:

ՀՀ ազգային արժույթը ոչ միայն դոլարի, այլ արտաքին առևտրի տեսանկյունից առավել կարևոր մի քանի արժույթներից բաղկացած «զամբյուղի» նկատմամբ (անվանական արդյունավետ փոխարժեք) ընթացիկ տարվա առաջին վեց ամիսներին նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի համեմատ արժեզրկվել է 0.9%-ով, ինչը նշանակում է, որ ՀՀ դրամը արժեզրկվել է հիմնական արժույթների միավորված գնի համեմատ, ընդ որում վերոնշյալ «զամբյուղում» ընդգրկված մնացած երկրների արժույթները դոլարի նկատմամբ նույնպես արժեզրկվել են (մոտ 5.4%-ով):

Հիմնականում պայմանավորված անվանական արդյունավետ փոխարժեքի վարքագծով՝ իրական արդյունավետ փոխարժեքի միջին արժեզրկումը տարվա առաջին կիսամյակի ընթացքում

կազմել է 2.5%¹³ (տե՛ս Գծապատկեր 6), ինչը կարող է իր դրական ազդեցությունը թողնել երկրի ընթացիկ հաշվի վրա:

Գծապատկեր 6. Իրական արդյունավետ փոխարժեքի ամսական միջին շարժընթացը 2011 թվականին և 2012 թվականի առաջին վեց ամիսներին

Ֆինանսական շուկա: 2012 թվականի հունիս ամսին փողի բազան կազմել է 563.6 մլրդ դրամ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 8.3%-ով: Ընդ որում, զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են 9.3%-ով, իսկ զուտ ներքին ակտիվներն աճել են 69.2%-ով:

Նույն ժամանակահատվածում փողի բազայում ԿԲ-ից դուրս կանխիկը աճել է 13.3%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 68.1%), իսկ պարտադիր պահուստները դրամով և արտարժույթով՝ 4.9%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 31%):

2012 թվականի հունիս ամսին փողի զանգվածը կազմել է 1195.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 22.7%-ով:

Փողի զանգվածում բանկային համակարգից դուրս կանխիկը և դրամային ավանդները ապահովել են փողի զանգվածի աճի համապատասխանաբար 3.8 և 7.1 տոկոսային կետը, իսկ արտարժույթային ավանդները՝ 11.8 տոկոսային կետ¹⁴:

2012 թվականի հունիսին դոլարայնացման մակարդակը՝ գնահատված արտարժույթային ավանդների և ընդհանուր ավանդների հարաբերակցությամբ, գրեթե անփոփոխ է մնացել:

Առևտրային բանկերի կողմից ռեզիդենտներից և ոչ ռեզիդենտներից ներգրավված ավանդները 2012 թվականի հունիսին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են

¹³ Հաշվարկներում օգտագործվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի պաշտոնական կայքի 2012թ. օգոստոսի 6-ի դրությամբ տվյալները:
¹⁴ Նշենք, որ փողի ազդեցատներում ոչ ռեզիդենտների ավանդները չեն ընդգրկվում:

36.2%-ով: Առևտրային բանկերի մինչև մեկ տարի ժամկետով դրամով ներգրավված ավանդների տոկոսադրույքները 2012 թվականի հունվար-հունիսին միջին հաշվով կազմել են 9.2%՝ 2011 թվականի հունվար-հունիսի համեմատ մնալով գրեթե անփոփոխ (9.16%):

Առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից ռեզիդենտներին և ոչ ռեզիդենտներին տրված վարկերը 2012 թվականի հունիս ամսին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 33%-ով¹⁵ (նշենք, որ վարկերի 64.2%-ը կազմում են արտարժույթով վարկերը): Առևտրային բանկերի՝ դրամով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները 2012 թվականի հունվար-հունիսին միջին հաշվով կազմել են 17.78%՝ 2011 թվականի հունվար-հունիսի համեմատ մնալով գրեթե անփոփոխ (17.85%):

Հատուկ ուշադրության է արժանի նաև այն, որ առևտրային բանկերի՝ մինչև մեկ տարի ժամկետով դրամով ներգրավված ավանդների և վարկերի տոկոսադրույքների միջև սպրեդը 2012 թվականի հունվար-հունիսին 2011 թվականի հունվար-հունիսի նկատմամբ նվազել է 0.11 տոկոսային կետով՝ կազմելով 8.6 տոկոսային կետ:

2012 թվականի երկրորդ եռամսյակում ՀՀ պետական (շուկայական) պարտատոմսերի շուկայում նկատվել է տոկոսադրույքների նվազում: Այսպես, եթե 2011 թվականի երկրորդ եռամսյակի ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի միջին եկամտաբերությունը կազմել է 12.83%, ապա 2012 թվականի երկրորդ եռամսյակում այն կազմել է 12.63%: Եռամսյակի ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի ծավալը կազմել է 28.9 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 33.9 մլրդ դրամի դիմաց, իսկ միջին ժամկետայնությունը՝ 1715 օր:

2012 թվականի երկրորդ եռամսյակի վերջին պետական (շուկայական) պարտատոմսերի նկատմամբ պահանջարկը գերազանցել է թողարկման ցուցանիշը 1.48 անգամ, իսկ տեղաբաշխում/թողարկում հարաբերակցության միջին մեծությունը կազմել է 0.95:

Աղյուսակ 2. Ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները 2012 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում

Ամիսներ	I	II	III	IV	V	VI
Առևտրային բանկերի վարկեր*	18.62	18.11	17.74	18.01	17.45	16.74
Առևտրային բանկերի ավանդներ*	10.07	9.48	8.55	8.96	9.15	9.03
ՀՀ ԿԲ ռեպո գործառնություններ	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00	8.00

* Հաշվարկված է 16 օրից մինչև մեկ տարի ժամկետով, միայն դրամով տրամադրված վարկերի և ներգրավված ավանդների համար (առանց միջբանկային շուկայի):

¹⁵ Ընդգրկված չեն կուտակված տոկոսները: Վարկերի մեջ ներառված են նաև ֆակտորինգային, լիզինգային գործառնությունները և ռեպո համաձայնագրերը:

Հարկաբյուջետային հատված

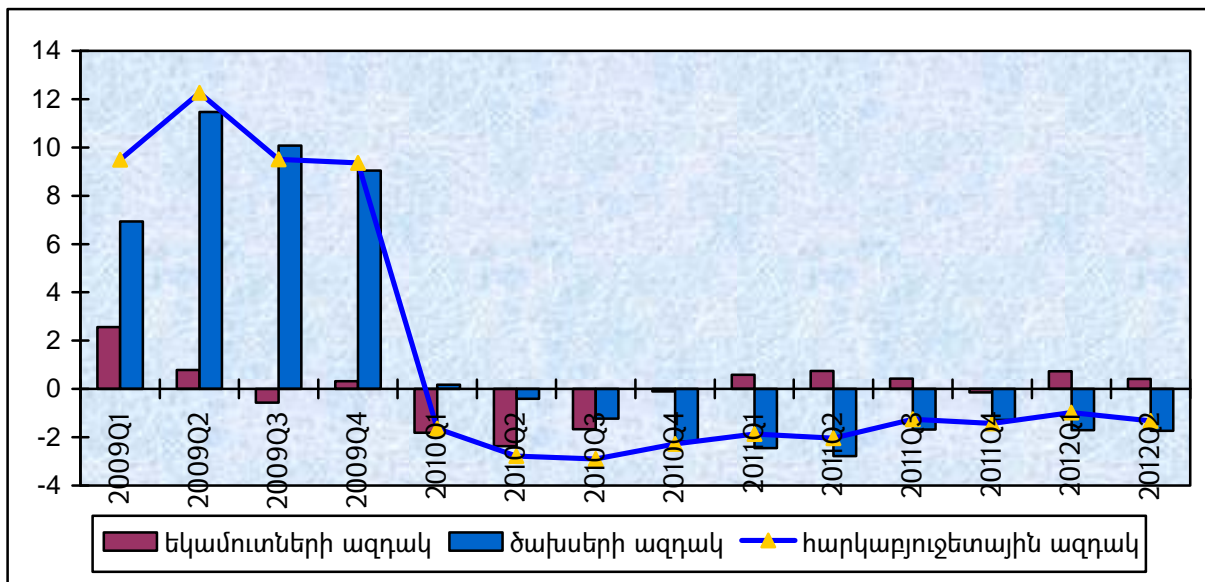
Բյուջետային քաղաքականության մոտեցումը շարունակել է մնալ բազմակողմ և միաժամանակ հավասարակշռված՝ նպատակադրվելով չհակազդել տնտեսական վերականգնմանը, զուգահեռաբար ապահովելով արդյունավետ երկարաժամկետ կայուն պարտքի կառավարում՝ պակասուրդի աստիճանական կրճատմամբ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակի արդյունքներով պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են 422 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճելով 1.9%-ով, իսկ հարկային եկամուտները՝ ներառյալ սոցիալական ապահովագրության վճարները, կազմել են 396 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճելով 5.4%-ով:

ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը 2012 թվականի առաջին կիսամյակի արդյունքներով կազմել են 436.65 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա նկատմամբ աճելով 0.8%-ով, իսկ կապիտալ ծախսերը կազմել են 35.25 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 59.4 մլրդ դրամի դիմաց: ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդը կազմել է 14.6 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 19.3 մլրդ դրամի դիմաց:

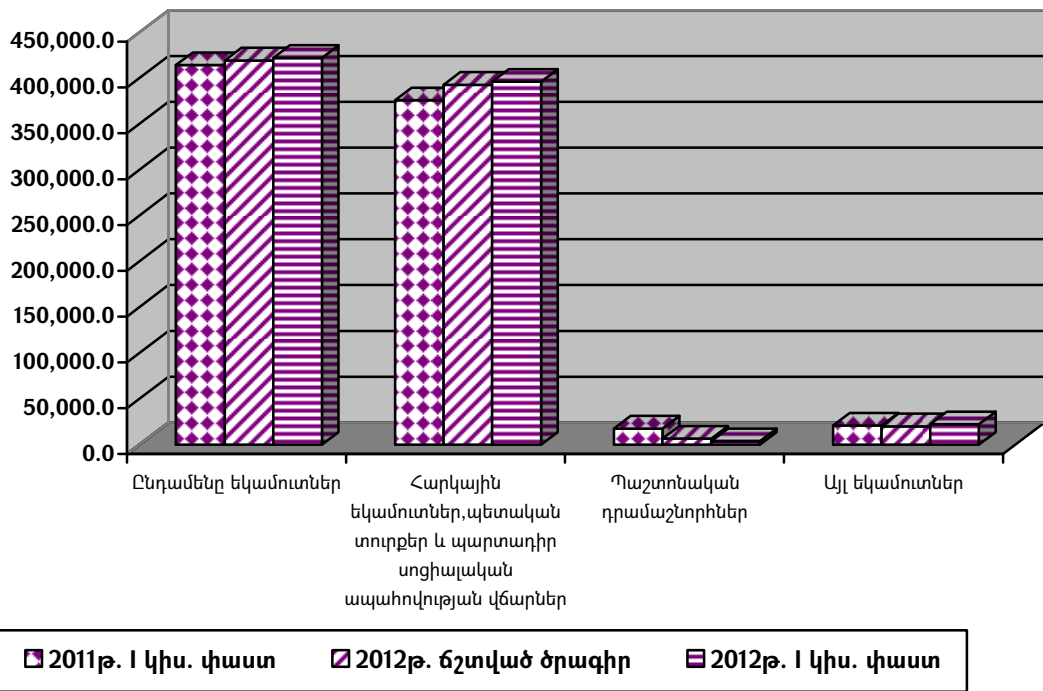
Հարկաբյուջետային ազդակը: 2012 թվականի առաջին կիսամյակի արդյունքներով գրանցվել է 1.3% զսպող հարկաբյուջետային ազդակ, ընդ որում եկամուտների գծով գրանցվել է 0.4% ընդլայնող, իսկ ծախսերի գծով՝ 1.7% զսպող ազդակ:

Գծապատկեր 7. Հարկաբյուջետային ազդակը 2009 թվականից

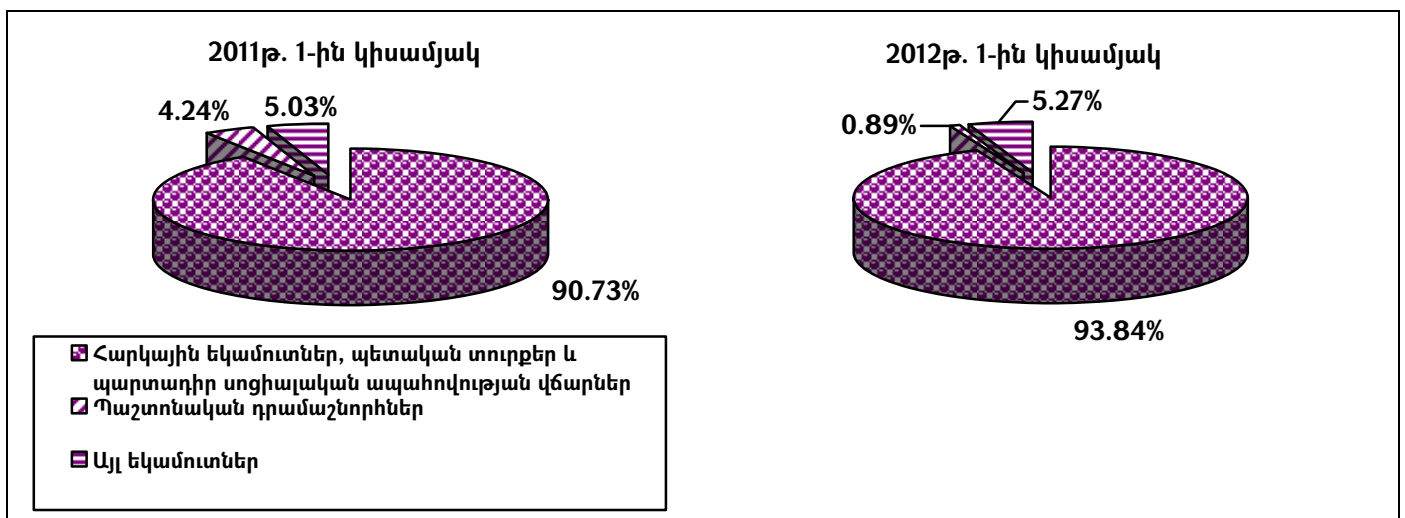
« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ կառավարության ծրագրով նախատեսվել էր 405.6 մլրդ դրամ բյուջետային եկամուտների ստացում: «Հայաստանի Հանրապետության 2012 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջներից ելնելով՝ պետության դրամական միջոցների համախմբված հաշվառման նպատակով պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական հիմնարկների համար բացված արտաբյուջետային հաշիվների համապատասխան շրջանառությունը, ինչպես նաև առանց սահմանափակման պետական բյուջեից կատարվող վճարումները: Նշված միջոցները ներառյալ, ինչպես նաև հաշվի առնելով կառավարության լիազորությունների շրջանակներում կատարված մյուս փոփոխությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների կիսամյակային ծրագիրն ավելացվել է 13.6 մլրդ դրամով (3.4%-ով) և կազմել ավելի քան 419.2 մլրդ դրամ, որից շուրջ 412.7 մլրդ դրամը՝ սեփական եկամուտների, 6.5 մլրդ դրամը՝ պաշտոնական դրամաշնորհների գծով: Հաշվետու կիսամյակում ստացվել են 422 մլրդ դրամի փաստացի եկամուտներ, որոնք կազմում են կանխատեսված ցուցանիշի 100.7%-ը: Նշված գումարից 418.2 մլրդ դրամը կազմել են սեփական աղբյուրներից ստացված եկամուտները՝ կազմելով ծրագրի 101.3%-ը, 3.8 մլրդ դրամ՝ պաշտոնական դրամաշնորհները, որոնք 42.3%-ով զիջել են ծրագրված ցուցանիշը: Հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների կիսամյակային ծրագիրը կատարվել է 100.8%-ով, այլ եկամուտներինը՝ 111.2%-ով: Նշենք, որ արտաբյուջետային եկամուտները կազմել են 10.8 մլրդ դրամ կամ առաջին կիսամյակում նախատեսվածի 88.7%-ը: Առանց արտաբյուջետային միջոցների՝ պետական բյուջեի եկամուտները կազմել են շուրջ 411.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով 101% կատարողական: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ պետական բյուջեի եկամուտներն աճել են 1.9%-ով կամ 7.9 մլրդ դրամով: Մասնավորապես՝ հարկային եկամուտների (ներառյալ՝ պետական տուրքերը և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները) և այլ եկամուտների գծով մուտքերն աճել են համապատասխանաբար 5.4 և 6.7 տոկոսով: Միաժամանակ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պաշտոնական դրամաշնորհների գծով գրանցվել է 78.5 տոկոսով անկում:

Արդյունքում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտներում հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի ու պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների և այլ եկամուտների տեսակարար կշիռներն աճել են համապատասխանաբար 3.11 և 0.24 տոկոսային կետով՝ կազմելով 93.84 և 5.27 տոկոս: Մինչույն ժամանակ, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պաշտոնական դրամաշնորհների տեսակարար կշիռը նվազել է 3.35 տոկոսային կետով և կազմել 0.89%:

Պետական բյուջեի եկամուտների կառուցվածքը

Հարկային եկամուտներ, պետական տուրքեր և պարտադիր սոցիալական ապահովության

վճարներ

ՀՀ 2012 թվականի առաջին կիսամյակի պետական բյուջեի եկամուտների 93.8%-ն ապահովվել է հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների հաշվին, որոնք կազմել են շուրջ 396 մլրդ դրամ և 100.8%-ով ապահովել կառավարության լիազորությունների շրջանակներում ճշտված ծրագիրը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ մուտքերն աճել են 5.4%-ով կամ 20.3 մլրդ դրամով, որի գերակշիռ մասը՝ շուրջ 18.9 մլրդ դրամը, բաժին է ընկնում հարկերին: Պետական տուրքերն ու պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներն աճել են համապատասխանաբար 1 մլրդ և 415.6 մլն դրամով:

Հարկային եկամուտներ

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտները կազմել են շուրջ 324 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ դրանք աճել են 6.2%-ով կամ 18.9 մլրդ դրամով: Ընդ որում, նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ աճ է արձանագրվել գրեթե բոլոր հարկատեսակների գծով, բացառությամբ այլ հարկերի, հաստատագրված վճարների և մաքսատուրքի: Աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել շահութահարկը, ավելացված արժեքի հարկը, բնօգտագործման և բնապահպանական վճարները, եկամտահարկը և ակցիզային հարկը:

Հարկային եկամուտների 48.4%-ն ապահովվել է *ավելացված արժեքի հարկի* հաշվին: Այն կազմել է 156.7 մլրդ դրամ և 3.8%-ով կամ 5.7 մլրդ դրամով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: ԱԱՀ-ի մուտքերից 94.6 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 62.1 մլրդ դրամը՝ ներքին շրջանառությունից: Հարկ է նշել, որ ԱԱՀ-ի մուտքերի աճն ապահովվել է ապրանքների ու ծառայությունների ներքին շրջանառության հաշվին, որից ստացված մուտքերն ավելացել են 14.8%-ով, մինչդեռ ներմուծման գծով մուտքերը նվազել են 2.4%-ով:

«Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-334-Ն օրենքով (ուժի մեջ է 2012 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1. Ամբողջությամբ վերախմբագրվել է «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 6.1-րդ հոդվածը, ինչի արդյունքում վերանայվել է նույն հոդվածով սահմանված այն ապրանքատեսակների ցանկը, որոնց ներմուծման համար նույն հոդվածով սահմանված է սահմանին ավելացված արժեքի հարկի վճարման ժամկետի հետաձգման արտոնություն: Մասնավորապես՝ մինչև 2012 թվականի հունվարի 1-ը գործող «Ավելացված արժեքի

հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 6.1-րդ հոդվածով թվարկված ապրանքատեսակների ցանկից հանվել են ԱՏԳ ԱԱ 39162010, 76041090 ծածկագրերին դասվող ապրանքատեսակները, իսկ վերոհիշյալ ցանկում ներառված ԱՏԳ ԱԱ 8419 և 8443 ծածկագրերին դասվող ապրանքատեսակների փոխարեն սահմանվել են ԱՏԳ ԱԱ 841920000, 841990150 և 84431 ծածկագրերին դասվող ապրանքատեսակները:

Բացի այդ, սահմանվել է, որ նույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ապրանքատեսակների մասով ներմուծման ժամանակ հաշվարկված ավելացված արժեքի հարկի գումարների վճարման ժամկետը կարող է չհետաձգվել մաքսային մարմիններին ներկայացվող՝ հարկ վճարողի գրավոր հայտարարությամբ: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ վերոհիշյալ ընթացակարգը միջև 2012 թվականի հունվարի 1-ը գործող «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 6.1-րդ հոդվածով նախատեսված չէր՝ վերոհիշյալ ընթացակարգի սահմանումն այլ հավասար պայմաններում պետական բյուջեի եկամուտների վրա ազդեցություն կունենա այն ժամանակ, երբ հարկ վճարողները կամավոր հրաժարվեն ավելացված արժեքի հարկի գումարի վճարման ժամկետի հետաձգման արտոնությունից և սահմանված կարգով ու ժամկետում վճարեն «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» ՀՀ օրենքի 6.1-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ապրանքատեսակների ներմուծման ժամանակ հաշվարկված ավելացված արժեքի հարկի գումարները:

Միաժամանակ, «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՀ վերոհիշյալ օրենքի համաձայն, «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 6.1-րդ հոդվածի նոր խմբագրությամբ սահմանված դրույթները տարածվում են 2012 թվականի հունվարի 1-ից հետո ապրանքների ներմուծման գործարքների նկատմամբ, ինչը նշանակում է, որ դրանց ազդեցությունը պետական բյուջեի եկամուտների վրա առավել նկատելի կլինի երկարաժամկետ հատվածում:

2. Վերանայվել են անմիջապես ներմուծող և (կամ) անմիջական արտադրող համարվող հարկ վճարողների՝ ավելացված արժեքի հարկով հարկվող շրջանառության որոշման մոտեցումները: Մասնավորապես «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8-րդ հոդվածում լրացված նոր՝ 12-րդ մասի համաձայն, անմիջական ներմուծող կամ անմիջական արտադրող հանդիսացող ավելացված արժեքի հարկ վճարողի՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացրած՝ ավելացված արժեքի հարկի 20 տոկոս (ներառյալ՝ հաշվարկային 16.67 տոկոս) դրույթաչափով հարկվող՝ հարկային հաշիվներով չհիմնավորված գործարքների նույն հոդվածով սահմանված կարգով որոշվող հարկվող շրջանառությունն ավելացվում է 20 տոկոսով, եթե նրանց կողմից ներմուծված կամ ՀՀ-ում արտադրված ապրանքների (բացառությամբ բենզինի և դիզելային վառելիքի) օտարման այն գործարքների հարկվող շրջանառությունը, որոնց մասով հարկային

հաշիվներ և (կամ) նոր լրացված 12-րդ կետին համապատասխան՝ ուղեկցող փաստաթուղթ դուրս չի գրվել, կազմում է հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացրած հարկվող գործարքների հարկվող շրջանառության 10 և ավելի տոկոսը, և հարկ վճարողի իրականացրած բոլոր գործարքների ընդհանուր հարկվող շրջանառությունը գերազանցում է՝

ա) հաշվետու ամսվա արդյունքներով 100 մլն դրամը, եթե հարկ վճարողի համար հաշվետու ժամանակաշրջան է համարվում ամիսը,

բ) հաշվետու կիսամյակի արդյունքներով գերազանցում է 300 մլն դրամը, եթե հարկ վճարողի համար հաշվետու ժամանակաշրջան է համարվում կիսամյակը:

«Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-89-Ն օրենքով (ուժի մեջ է 2012 թվականի ապրիլի 19-ից)՝ ավելացված արժեքի հարկից ազատվել են 2012 թվականի հունվարի 1-ից հանրակրթության ոլորտում իրականացվող՝ կրթության և գիտության բնագավառում պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից ճանաչված, երաշխավորված և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության չափորոշիչներին համապատասխանող կրթական բնույթի առարկայական մրցույթները, մրցաշարերը, օլիմպիադաները՝ իրենց մասնակցության վճարի մասով:

2011 թվականի դեկտեմբերի 6-ի «Կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներմուծվող, մաքսատուրքի 0 տոկոս դրույքաչափ ունեցող և ակցիզային հարկով հարկման ոչ ենթակա այն ապրանքների ցանկը հաստատելու մասին, որոնցից ավելացված արժեքի հարկը մաքսային մարմինների կողմից չի հաշվարկվում և գանձվում» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքով (ՀՕ-330-Ն) մի շարք ապրանքների ներմուծման ժամանակ 2012 թվականի հունվարի 1-ից ավելացված արժեքի հարկը մաքսային մարմինների կողմից հաշվարկվում և գանձվում է:

«Ծխախոտի արտադրանքի համար հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-127-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) ներմուծվող և Հայաստանի Հանրապետություն արտադրվող ԱՏԳ ԱԱ 24022090011, 24022010011, 24029000013 ծածկագրերին դասվող ֆիլտրով սիգարետների համար սահմանվել են հաստատագրված վճարի՝ ըստ տարիների աճող չափեր: Մասնավորապես վերոհիշյալ օրենքի համաձայն, 2012 թվականի համար վերոհիշյալ ծածկագրերին դասվող, ներմուծվող ֆիլտրով սիգարետների համար հաստատագրված վճարի չափը սահմանվել է 1000 հատի համար 7500 դրամ, իսկ Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրված սիգարետների համար՝ 1000 հատի համար 6250 դրամ (2011 թվականի համար ներմուծվող Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրված ֆիլտրով սիգարետների համար հաստատագրված վճարի չափը սահմանված էր համապատասխանաբար 7000 և 5500 դրամ):

Պետական բյուջեի հարկերի 6.4%-ն ապահովվել է *ակցիզային հարկի* հաշվին՝ կազմելով շուրջ 20.8 մլրդ դրամ: Մասնավորապես՝ հանրապետություն ներմուծվող ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից ստացվել է 13.3 մլրդ դրամ, հանրապետությունում արտադրվող ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից՝ շուրջ 7.5 մլրդ դրամ: Ընդ որում, տեղական արտադրության ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից ստացված մուտքերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 38.6%-ով, իսկ ներմուծվող ապրանքների գծով մուտքերը՝ 7.2%-ով. արդյունքում ակցիզային հարկի ընդհանուր մուտքերն աճել են 16.7%-ով կամ շուրջ 3 մլրդ դրամով:

«Ակցիզային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-317-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1. Վերանայվել են ակցիզային հարկով հարկվող մի շարք ապրանքատեսակների համար սահմանված ակցիզային հարկի դրույքաչափերը: Մասնավորապես,

1) ԱՏԳ ԱԱ 2203 ապրանքային ծածկագրին դասվող գարեջրի համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում՝ բացթողման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 30 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 105 դրամի չափով:

Հիշյալ ապրանքատեսակի համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ ներքին արտադրանքի 1 լիտրի համար 70 դրամ, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ 1 լիտրի համար 105 դրամ:

2) ԱՏԳ ԱԱ 2204 ապրանքային ծածկագրին դասվող խաղողի գինիների համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում՝ բացթողման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 100 դրամի չափով:

Հիշյալ ապրանքատեսակի համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ ներքին արտադրանքի դեպքում՝ բացթողման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի) 10 տոկոս, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 100 դրամ, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոս, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 150 դրամ),

3) ԱՏԳ ԱԱ 2205 ապրանքային ծածկագրին դասվող վերմուտի, բուսական և արոմատիկ էքստրակտներ պարունակող խաղողի այլ գինիների համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում բացթողման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 50 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 750 դրամի չափով:

Հիշյալ ապրանքատեսակի համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ ներքին արտադրանքի դեպքում՝ 1 լիտրի համար 500 դրամ, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ 1 լիտրի համար 600 դրամ,

4) ԱՏԳ ԱԱ 2206 ապրանքային ծածկագրին դասվող խմորման ենթարկված այլ ըմպելիքների (խնձորի սիդր, պերրու (տանձի սիդր), մեղրաըմպելիք), բացառությամբ պտղային և հատապտղային գինեկության, համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 25 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 270 դրամի չափով,

Հիշյալ ապրանքատեսակի համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ ներքին արտադրանքի դեպքում՝ 1 լիտրի համար 180 դրամ, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ 1 լիտրի համար 200 դրամ,

5) ԱՏԳ ԱԱ 2207 ապրանքային ծածկագրին դասվող էթիլային սպիրտի համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 50 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 900 դրամի չափով:

Հիշյալ ապրանքատեսակի համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ ներքին արտադրանքի դեպքում՝ 1 լիտրի համար (100 տոկոսանոց սպիրտի վերահաշվարկով) 600 դրամ, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ 1 լիտրի համար (100 տոկոսանոց սպիրտի վերահաշվարկով) 700 դրամ,

6) ԱՏԳ ԱԱ 2208 ապրանքային ծածկագրին դասվող սպիրտային խմիչքների համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում՝ բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 50 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 500 դրամի չափով:

Հիշյալ ապրանքատեսակի համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ ներքին արտադրանքի դեպքում՝ բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի) 30 տոկոսը, բայց ոչ պակաս քան 1 լիտրի համար 380 դրամ, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 30 տոկոս, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 600 դրամ:

Բացի այդ, ԱՏԳ ԱԱ 2208 ծածկագրին դասվող օղիների համար նախկինում սահմանված էին ակցիզային հարկի հետևյալ դրույքաչափերը՝ տեղական արտադրության դեպքում՝ բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 30 տոկոս, բայց ոչ պակաս քան մեկ լիտրի համար 500 դրամ:

2. Ընդլայնվել է ակցիզային հարկով հարկվող ապրանքների շրջանակը: Մասնավորապես՝ ակցիզային հարկով հարկվող ապրանքների շարքին են դասվել հետևյալ ապրանքատեսակները՝

1) ԱՏԳ ԱԱ 2710 19 810 ապրանքային ծածկագրին դասվող շարժիչային յուղերը, որոնց համար ակցիզային հարկի դրույքաչափ է սահմանվել տեղական արտադրության դեպքում բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոսի չափով, բայց ոչ պակաս, քան 1 կիլոգրամի համար 400 դրամ,

2) ԱՏԳ ԱԱ 8703 (բացառությամբ՝ ԱՏԳ ԱԱ870310, 870321101, 870321901, 870322101, 870322901, 870323199, 870323909, 870324101, 870324901, 870331101, 870331901, 870332191, 870332901, 870333191, 870333901, 87039010 և 8703 90 901-ի) ապրանքային ծածկագրին դասվող 25.0 մլն դրամ և ավելի մաքսային արժեք ունեցող կամ մինչև 2 տարին ներառյալ թողարկման տարեթիվ և 4500 սմ³ և ավելի շարժիչի աշխատանքային ծավալ ունեցող թեթև մարդատար ավտոմեքենաները, որոնց համար ակցիզային հարկի դրույքաչափ է սահմանվել՝ ներմուծման դեպքում մաքսային արժեքի 20 տոկոսը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 19.3%-ն ապահովվել է *շահութահարկի* հաշվին՝ կազմելով 62.4 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 10.3%-ով կամ 5.8 մլրդ դրամով:

«Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-317-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից) վերանայվել է շահութահարկի կանխավճարի կիսամյակային վճարումների դրույքաչափը՝ նախկինում գործող՝ նախորդ տարվա փաստացի շահութահարկի և (կամ) շահութահարկի հաշվարկային մեծության գումարի մեկ վեցերորդի փոխարեն սահմանելով նախորդ տարվա փաստացի շահութահարկի և (կամ) շահութահարկի հաշվարկային մեծության 18.75 տոկոսը:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել ավելի քան 42.1 մլրդ դրամ *եկամտահարկի*՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 13%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ եկամտահարկի մուտքերն աճել են 12.5%-ով կամ 4.7 մլրդ դրամով:

«Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-299-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1) հարկային գործակալի կողմից հաշվարկվող եկամտահարկի դրույքաչափի երկաստիճան համակարգը փոխարինվել է դրույքաչափերի եռաստիճան համակարգով: Մասնավորապես՝ ամսական 2 մլն դրամը գերազանցող հարկվող եկամուտների համար սահմանվել է եկամտահարկի 25 տոկոս դրույքաչափ,

2) վերանայվել է եկամտահարկի կանխավճարի կիսամյակային վճարումների դրույքաչափը՝ նախկինում գործող նախորդ տարվա փաստացի եկամտահարկի և (կամ) եկամտահարկի հաշվարկային մեծության գումարի մեկ վեցերորդի փոխարեն սահմանելով նախորդ տարվա փաստացի եկամտահարկի և (կամ) եկամտահարկի հաշվարկային մեծության 18.75 տոկոսը:

Մաքսափորքի գծով մուտքերը կազմել են շուրջ 17.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 5.4%-ը և 1.3%-ով (231.5 մլն դրամով) զիջել 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

2011 թվականի դեկտեմբերի 8-ի «Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով (ՀՕ-354-Ն) մի շարք ապրանքների համար մաքսատուրքի դրույքաչափը բարձրացվել է 0-ից 10 տոկոս: Նշված օրենքի ընդունման կապակցությամբ, այլ հավասար պայմանների պահպանման դեպքում, ակնկալվում է պետական բյուջեի եկամուտների աճ:

Գործունեության առանձին տեսակներից գանձված *հաստատագրված վճարներն* առաջին կիսամյակում կազմել են 8.3 մլրդ դրամ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 2.6%-ը: Նշված ցուցանիշը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 17.3%-ով կամ 1.7 մլրդ դրամով՝ պայմանավորված հաստատագրված վճարներով հարկվող գործունեության մի շարք տեսակներ հարկման ընդհանուր դաշտ անցնելու հանգամանքով:

1. «Հաստատագրված վճարների մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-148-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից) բաղնիքների և ցնցուղարանների կազմակերպում, բենզինի և դիզելային վառելիքի մանրածախ վաճառք, արդյունագործական ձկնորսություն, համակարգչային խաղերի կազմակերպում գործունեության տեսակները հարկման հաստատագրված վճարների համակարգից տեղափոխվել են հարկման ընդհանուր համակարգ:

2. «Հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-313-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից) հաստատագրված վճարով հարկվող գործունեության մի շարք տեսակների համար վերանայվել են հաստատագրված վճարի դրույքաչափերը: Մասնավորապես՝

1) խաղատների գործունեության կազմակերպման համար հաստատագրված վճարի հաշվարկման նպատակով տվյալ գործունեության համար հիմք ընդունվող ելակետային տվյալի 4.000.000-ապատիկի չափը փոխարինվել է 5.000.000-ապատիկի չափով,

2) լոտոտրոն, բինգո և մեխանիկական վիճականության համար ծրագրավորված այլ սարքերի համար հաստատագրված վճարի հաշվարկման նպատակով հիմք ընդունվող ելակետային տվյալի 15.000-ապատիկի չափը փոխարինվել է 18.750-ապատիկի չափով,

3) խաղային սարքավորումների հաստատագրված վճարի հաշվարկման նպատակով հիմք ընդունվող համապատասխան ելակետային տվյալի 125.000-ապատիկի չափը փոխարինվել է 156.250-ապատիկի չափով,

4) ինտերնետ կամ նմանօրինակ ցանկացած գլոբալ համակարգի և ցանկացած համակարգված ցանցային կապուղիների միջով ինտերնետ շահումով խաղերի կազմակերպման համար հաստատագրված վճարի հաշվարկման նպատակով հիմք ընդունվող ելակետային տվյալի 1.000.000-ապատիկի չափը փոխարինվել է 1.250.000-ապատիկի չափով,

5) անմիջականորեն (խաղասրահում) ինտերնետ շահումով խաղերի կազմակերպման համար հաստատագրված վճարի հաշվարկման համար համապատասխան ելակետային տվյալի 75.000-ապատիկի չափը փոխարինվել է 93.750-ապատիկի չափով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 11 մլրդ դրամ *բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներ*՝ կազմելով հարկային եկամուտների 3.4%-ը: Նշված գումարից 6.6 մլրդ դրամը կազմել է արդյունահանված մետաղական օգտակար հանածոների և դրանց վերամշակման արդյունքում ստացված արտադրանքի իրացման համար վճարված ռոյալթին, 1.6 մլրդ դրամը՝ օգտակար հանածոների արդյունահանման դիմաց վճարները, 1.3 մլրդ դրամը՝ այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու, 899 մլն դրամը՝ ՀՀ ներմուծվող շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար գանձվող վճարները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներն աճել են 88.6%-ով կամ 5.2 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքում, ինչպես նաև զուգահեռաբար «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենսգրքում կատարված փոփոխություններով, որոնց համաձայն հանքարդյունահանողների կողմից նախկինում պետական բյուջե վճարվող բոնուսի, կոնցեսիոն վճարի, ինչպես նաև մետաղական օգտակար հանածոների արդյունահանման համար վճարվող բնօգտագործման վճարների և ռոյալթիների փոխարեն սահմանվել են ռոյալթիներ՝ որպես բնօգտագործման վճարներ: Փոփոխություններն ուժի մեջ են մտել 2012 թվականի հունվարից:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում 5.3 մլրդ դրամ պետական բյուջե է մուտքագրվել *այլ հարկերից*: Մասնավորապես՝ 2.9 մլրդ դրամ են կազմել արտոնագրային վճարները, 982.9 մլն դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 328.3 մլն դրամ՝ կոնցեսիոն վճարը, 237.2 մլն դրամ՝ հարկային օրենսդրության խախտման համար «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տուգանքները, 212.3 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 9.6 մլն դրամ՝ ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվության տրամադրման (գործողության ժամկետի երկարաձգման) վճարները և 663.9 մլն դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ տարվա նույն

Ժամանակահատվածի համեմատ այլ հարկերի փաստացի ցուցանիշը նվազել է 40.2%-ով կամ 3.5 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված վերոհիշյալ օրենսդրական փոփոխություններով, որոնց արդյունքում հանքարդյունահանողների կողմից նախկինում վճարվող և այլ հարկային եկամուտներում հաշվառվող բոնուսի, կոնցեսիոն վճարի և ռոյալթիների փոխարեն սահմանված ռոյալթիները հաշվառվում են որպես բնօգտագործման վճարներ:

2011 թվականի դեկտեմբերի 7-ին ՀՀ ԱԺ կողմից ընդունված՝ «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-308-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտնել 2012 թվականի հունվարի 1-ից) ամբողջությամբ վերախմբագրվել է «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 26-րդ հոդվածը, ինչի արդյունքում՝

1) սահմանված կարգով պետական գրանցում չունեցող (չհաշվառված) կամ հարկային մարմիններում չհաշվառված անձանց կողմից ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու (ապօրինի գործունեություն) դեպքերի համար սահմանվել են տուգանքի նվազագույն չափեր՝ մեկ տարվա ընթացքում չհաշվառված կամ ապօրինի գործունեության հայտնաբերման 1-ին դեպքի համար երկու հարյուր հազար դրամի, իսկ 2-րդ դեպքի համար՝ հինգ հարյուր հազար դրամի չափով,

2) սահմանվել է, որ լիցենզավորման ենթակա գործունեությունն առանց լիցենզիայի իրականացնելու կամ առանց թույլտվության կամ առանց լիցենզիայի ընդերքը կամ բնական պաշարներն օգտագործելու դեպքերում կազմակերպություններից և անհատ ձեռնարկատերերից գանձվում է տուգանք՝ լիցենզիայի կամ թույլտվության տրման համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի դրույքաչափի տասնապատիկի չափով, բայց ոչ պակաս հինգ հարյուր հազար դրամից: Միաժամանակ նախատեսվել է, որ հիշյալ խախտումն արձանագրելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում խախտումը (անկախ լիցենզավորման կամ թույլտվության ենթակա գործունեության տեսակից) կրկնվելու դեպքում կազմակերպություններից և անհատ ձեռնարկատերերից գանձվում է տուգանք՝ լիցենզավորման կամ թույլտվության ենթակա գործունեության իրականացման լիցենզիայի տրման համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի դրույքաչափի քսանապատիկի չափով, բայց ոչ պակաս մեկ միլիոն դրամից,

3) սահմանվել է, որ սույն կետի 1-ին (եթե իրականացվող ապօրինի կամ չհաշվառված գործունեությունն օրենքով ենթակա է լիցենզավորման) և 2-րդ ենթակետերով ներկայացված իրավախախտումների համար, բացի սահմանված տուգանքներից, գանձվում է նաև լիցենզավորման համար օրենքով սահմանված պետական տուրքի գումարի չափով վնասի հատուցում:

2. Ամբողջությամբ վերախմբագրվել է «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 28-րդ հոդվածը, ինչի արդյունքում վերանայվել են այդ հոդվածով նախատեսված տուգանքների կիրառության մոտեցումները:

«Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-314-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի ապրիլի 1-ից) հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեությունը, հյուրանոցային տնտեսության օբյեկտների գործունեությունը, թեթև մարդատար մեքենայով ուղևորափոխադրումը, վարսավիրական ծառայությունների մատուցման գործունեությունը, ավտոտեխսպասարկման կայանների (կետերի) գործունեությունը և բիլիարդ խաղի կազմակերպման գործունեությունը հարկման հաստատագրված վճարների համակարգից տեղափոխվել են արտոնագրային վճարների համակարգ:

Պեղական տուրք

2012 թվականի առաջին կիսամյակում պետական տուրքի գծով բյուջեի մուտքերը կազմել են շուրջ 10.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ՀՀ կառավարության ծրագրով կանխատեսված ցուցանիշի 110.7%-ը: Նշենք, որ տուրքերի մեծ մասի գծով արձանագրվել է ծրագրի գերազանցում: Մասնավորապես՝ ծրագրի գերազանցում է արձանագրվել օրենքով սահմանված այլ ծառայությունների և գործողությունների (18.5%-ով), պետական գրանցման (14.3%-ով), հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների (10.5%-ով), դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների ու գանգատների, դատարանների վճիռների և որոշումների դեմ տրվող վճարելի բողոքների համար, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու համար (13%-ով), ֆիզիկական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների (5.8%-ով) և մշակութային արժեքների արտահանման կամ ժամանակավոր արտահանման իրավունքի վկայագիր տալու (17.8%-ով) համար գանձվող վճարների գծով: Կանխատեսված ցուցանիշը համապատասխանաբար 5.5, 20.9 և 0.7 տոկոսով զիջել են լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու նպատակով լիցենզիաներ տալու, ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու և ՀՀ քաղաքացիության փոփոխման և գյուտերի, օգտակար մոդելների, արդյունաբերական նմուշների, ապրանքային և սպասարկման նշանների, ապրանքների ծագման տեղանունների, ֆիրմային անվանումների, ինտեգրալ միկրոսխեմաների տոպոլոգիաների իրավական պահպանության հետ կապված գործողությունների համար գանձվող տուրքերը: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ պետական տուրքի մուտքերն ավելացել են 10.5%-ով կամ ավելի քան 1 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է վարորդական իրավունքի վկայական տալու, Հայաստանի Հանրապետությունից օդային տրանսպորտի միջոցներով ֆիզիկական անձանց (օդային ուղևորների) ելքի, պետական գրանցման, հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների, ինչպես նաև ֆիզիկական անձանց տրվող

իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների իրականացման համար գանձվող տուրքերի ավելացմամբ:

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությունների համաձայն՝

1. Անշարժ գույքի գնահատողի որակավորման վկայական տալու համար սահմանվել է բազային տուրքի 20-ապատիկի չափով պետական տուրք (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարի 19-ից): Զուգահեռաբար, 2012 թվականի հունվարի 19-ից ուժը կորցրած է ճանաչվել անշարժ գույքի գնահատման համար տարեկան բազային տուրքի 150-ապատիկի չափով պետական տուրքը:

2. ՀՀ քաղաքացու կենսաչափական տվյալներ պարունակող էլեկտրոնային անձնագիր տալու համար սահմանվել են բազային տուրքի 25-ապատիկի չափով, իսկ նույնականացման քարտի տրամադրման համար բազային տուրքի 3-ապատիկի չափով պետական տուրքեր (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

3. Տրանսպորտային միջոցների և դրանց կցորդների պարտադիր տեխնիկական զննության անցկացման գործունեության իրականացման համար՝ օգտագործվող յուրաքանչյուր հոսքազծի հաշվով տարեկան բազային տուրքի 5000-ապատիկի չափով պետական տուրքի փոխարեն սահմանվել է տարեկան բազային տուրքի 1000-ապատիկի չափով պետական տուրք (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

4. Անտառանյութի արտահանման սերտիֆիկատ տալու համար՝ յուրաքանչյուր ավտոմոբիլի կամ կոնտեյնների համար բազային տուրքի տասնապատիկի չափով, յուրաքանչյուր վագոնի համար բազային տուրքի 20-ապատիկի չափով պետական տուրքերի փոխարեն սահմանվել են համապատասխանաբար բազային տուրքի 30-ապատիկի չափով և բազային տուրքի 60-ապատիկի չափով պետական տուրքեր (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

5. Միաժամանակ թվային տախոգրաֆի տրամադրման համար սահմանվել են՝ վարորդի քարտը տալու համար բազային տուրքի 50-ապատիկի չափով, կազմակերպության քարտը տալու համար՝ բազային տուրքի 70-ապատիկի չափով և արհեստանոցի քարտը տալու համար՝ բազային տուրքի 70-ապատիկի չափով պետական տուրքեր (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

6. Ավտոմոբիլային տրանսպորտով վտանգավոր բեռներ կամ չվնասագերծված տարաներ փոխադրելու թույլտվություն տալու համար սահմանվել է բազային տուրքի 10-ապատիկի չափով պետական տուրք (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

7. ՀՀ բեռնափոխադրողներին տրանսպորտի նախարարների եվրոպական կոնֆերանսի անդամ պետությունների միջև անսահմանափակ քանակով երթեր կատարելու իրավունք տալու համար սահմանվել են 6 շաբաթ ժամկետով երթերի համար բազային տուրքի 5-ապատիկի չափով, 1 տարի

ժամկետով երթերի համար՝ բազային տուրքի 20-ապատիկի չափով, ՀՀ բեռնափոխադրողներին ավտոմոբիլային փոխադրումների մասին միջազգային համաձայնագրերով սահմանված մեկանգամյա փոխադրման իրավունք տալու համար բազային տուրքի 20-ապատիկի չափով պետական տուրքեր (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

8. ԱՏԳ ԱԱ 26 ապրանքային ծածկագրերին դասվող հանքաքարերի արտահանման սերտիֆիկատ տալու համար սահմանվել է յուրաքանչյուր անգամ արտահանվող հանքաքարի տվյալ ծավալում մետաղի պարունակության և դրա միջազգային շուկայական միջին գնի հիման վրա հաշվարկված արժեքի 3 տոկոսի չափով պետական տուրք (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի հունվարից):

9. Արտոնություն է սահմանվել նաև որոշակի հայցերով արդարացվածների համար (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի նոյեմբերից):

10. Գունագեղ քարերի յուրաքանչյուր հանքավայրի օգտագործման (շահագործման) թույլտվության տրամադրման համար սահմանվել է տարեկան բազային տուրքի 10000-ապատիկի չափով (նախկին 1000-ապատիկի փոխարեն), մետաղագործական, քիմիական, թեթև և արդյունաբերության այլ ճյուղերի հումքի յուրաքանչյուր հանքավայրի օգտագործման (շահագործման) թույլտվության տրամադրման համար՝ տարեկան բազային տուրքի 10000-ապատիկի չափով (նախկին 1000-ապատիկի փոխարեն, փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի դեկտեմբերի 31-ից):

11. Մասնավոր պահնորդական գործունեություն իրականացնելու համար սահմանվել են բազային տուրքի 500-ապատիկի չափով, իսկ մասնավոր պահնորդական գործունեություն իրականացնելու համար լիցենզիան վերաձևակերպելու կամ կրկնօրինակը տալու համար՝ սահմանված դրույքաչափի 10 տոկոսի չափով պետական տուրքեր (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի մարտից):

Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներ

2012 թվականի առաջին կիսամյակում պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներից բյուջետային եկամուտները կազմել են շուրջ 61.3 մլրդ դրամ, որից 50.9 մլրդ դրամը վճարվել է գործատուների կողմից, 8.5 մլրդ դրամը՝ աշխատավարձից և դրան հավասարեցված եկամուտներից, 1.9 մլրդ դրամը՝ անհատ ձեռնարկատերերի կողմից: Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները 0.7%-ով (415.6 մլն դրամով) գերազանցել են 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի փաստացի ցուցանիշը:

2011 թվականի նոյեմբերի 29-ին ՀՀ ԱԺ կողմից ընդունված՝ «Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և

լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-303-Ն օրենքով սահմանվել է, որ վարձու աշխատողների կողմից վճարվող պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարի 3 տոկոս դրույքաչափը կիրառվում է ամսական մինչև 2 միլիոն դրամ աշխատավարձի և դրան հավասարեցված եկամուտների ստանալու դեպքում, իսկ ամսական 2 միլիոն դրամը գերազանցող աշխատավարձի և դրան հավասարեցված եկամուտների համար սահմանվել է պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների 8 տոկոս դրույքաչափ:

Պաշտոնական դրամաշնորհներ

2012 թվականի առաջին կիսամյակում արտաքին աղբյուրներից ստացվել են 3.8 մլրդ դրամ պաշտոնական դրամաշնորհներ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրով նախատեսվածի 57.7%-ը:

Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է որոշ նպատակային ծրագրերի դեպքում, ծրագրերի կատարման աստիճանով պայմանավորված, դրամաշնորհային միջոցները չստանալու (թվով 9 նպատակային ծրագրերի շրջանակներում) կամ նախատեսվածից պակաս ստանալու հանգամանքով: Միաժամանակ նշենք, որ Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Գյուղական կարողությունների ստեղծման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ստացվել են ծրագրված միջոցներից 89.8%-ով (24.3 մլն դրամով), Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի, ՀՀ Լոռու և ՀՀ Արմավիրի մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի մասնավոր կառավարման հայեցակարգերի ներդրման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում՝ 32%-ով (79.8 մլն դրամով), իսկ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Օտարերկրյա ներդրումների և արտահանման աջակցության երկրորդ դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում՝ 40.1%-ով (24.3 մլն դրամով) ավել միջոցներ: «Ավստրիայի զարգացման գործակալություն» ընկերության աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի Հանրապետությունում կարգավորիչ գիլյոտին» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում տրամադրվել է 186.9 մլն դրամ, որը պետական բյուջեում չէր նախատեսվել: Հաշվետու ժամանակահատվածում նպատակային դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում ստացվել է 2.1 մլրդ դրամ, որից 394.4 մլն դրամը (նախատեսվածի 44.9%-ը)՝ Համաշխարհային բանկի, 675.5 մլն դրամը (նախատեսվածի 52.5%-ը)՝ Եվրոպական միության, 183.3 մլն դրամը (նախատեսվածի 18%-ը)՝ Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի, 469.7 մլն դրամ (նախատեսվածի 58.6%-ը)՝ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի, 97.5 մլն դրամը՝ (նախատեսվածի 45.8%-ը)՝ Դանիական Թագավորության, 61.8 մլն դրամը (նախատեսվածի 59%-ը)՝ ԱՄՆ կառավարության, 51.4 մլն դրամը (նախատեսվածի 112.1%-ը)՝ Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի, 186.9 մլն դրամը՝ Ավստրիայի

զարգացման գործակալություն» ընկերության աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում:

Ընթացիկ տարվա առաջին կիսամյակում ևս 615.9 մլն դրամ է ստացվել ՀՀ տավարաբուծության զարգացման ծրագրի շրջանակներում՝ տոհմային երինջների ձեռքբերման նպատակով: Ավելի քան 1.0 մլրդ դրամ մուտքագրվել է պետական հիմնարկների արտաբյուջետային հաշիվներին՝ նրանց կողմից իրականացվող ծրագրերի ֆինանսավորման համար: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պաշտոնական դրամաշնորհներից պետական բյուջեի մուտքերը նվազել են 78.5%-ով կամ 13.8 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է «Հազարամյակի մարտահրավեր» ծրագրի գծով հատկացումների նվազմամբ:

Այլ եկամուտներ

ՀՀ պետական բյուջեի այլ եկամուտները 2012 թվականի առաջին կիսամյակում կազմել են ավելի քան 22.2 մլրդ դրամ և ապահովել 111.2% կատարողական: Նշված գումարից 9.1 մլրդ դրամը կազմել են ՀՀ պետական հիմնարկների արտաբյուջետային եկամուտները, որոնց ծրագիրը կատարվել է 92.4%-ով:

Այլ եկամուտների ծրագրի գերազանցումն ապահովվել է հիմնականում բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների, ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարների մուտքերի, ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից մուտքերի գծով, որոնք գերազանցել են կիսամյակային ծրագրային ցուցանիշները համապատասխանաբար 287.6, 29.3 և 69.2 տոկոսով: Մասնավորապես՝ բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարները կազմել են 2.5 մլրդ դրամ՝ 12.4%-ով զիջելով 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Ծրագրի 28.3%-ով գերազանցում է արձանագրվել պետության կողմից տված վարկերի օգտագործման դիմաց ստացված տոկոսների գծով, որոնք կազմել են ավելի քան 3.4 մլրդ դրամ և 16.3%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները կազմել են 3.3 մլրդ դրամ: Ոչ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները նախատեսված ծավալով վճարվել են՝ կազմելով շուրջ 92.7 մլն դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում 297.7 մլն դրամ են կազմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից մուտքերը, որոնք նախորդ տարվա համեմատ նվազել են 44.8%-ով:

Տիրազուրկ, ժառանգության իրավունքով, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից (բացառությամբ ՀՀ համայնքների, միջազգային կազմակերպությունների, օտարերկրյա պետությունների) նվիրատվության կարգով պետությանը որպես սեփականություն անցած դրամական միջոցներից մուտքերի գծով նույնպես արձանագրվել է կիսամյակային ծրագրի գերազանցում՝ 73.6%-ով: Այս եկամուտները կազմել են 97.3 մլն դրամ և 2.6 անգամ գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալությունից եկամուտները կազմել են 380.3 մլն դրամ՝ գերազանցելով կիսամյակային ծրագիրը 4.4%-ով: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ պետական գույքի վարձակալությունից եկամուտները նվազել են 2.3%-ով:

Ավելի քան 50.5 մլն դրամ է մուտքագրվել իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինների գծով՝ կազմելով առաջին կիսամյակում նախատեսվածի 20.7%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված մուտքերը նվազել են 73.6%-ով կամ 141 մլն դրամով:

3.1 մլրդ դրամ (90.1%) պետական բյուջե է մուտքագրվել իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից՝ 8.3%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

Օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտները կազմել են 12.3 մլրդ դրամ կամ կիսամյակային ծրագրի 99.8%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 12.5%-ով կամ շուրջ 1.4 մլրդ դրամով:

Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ այլ եկամուտներն աճել են 6.7%-ով կամ շուրջ 1.4 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտների, պետության կողմից տրված վարկերի օգտագործման դիմաց մուտքերի ու իրավախախտումների համար կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքերի աճով:

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԾԱԽՍԵՐԸ»

«Կառավարության ծրագրով 2012 թվականի առաջին կիսամյակում նախատեսվել էր 490.6 մլրդ դրամ ծախսերի կատարում: Հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության 2012 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջները, որոնց համաձայն ՀՀ պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական մարմինների արտաբյուջետային միջոցները և ՀՀ պետական բյուջեից առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը, ինչպես նաև կիրառելով պետական բյուջեում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ օրենքով ՀՀ կառավարությանը վերապահված լիազորությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի առաջին կիսամյակի ծրագիրը ճշտվել է կազմելով 507.2 մլրդ դրամ, որի դիմաց փաստացի ծախսերը կազմել են 436.7 մլրդ դրամ: Պետական բյուջեի ծախսերի կիսամյակային ծրագիրը կատարվել է 86.1%-ով, ընդ որում, ցածր կատարողական արձանագրվել է ինչպես ընթացիկ, այնպես էլ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերում:

Հարկ է նշել, որ չնայած բյուջետային ծախսերի համեմատաբար ցածր կատարողականին՝ ապահովվել է պետական բյուջեի ծախսային ծրագրերի շրջանակներում պետական մարմինների կողմից սահմանված կարգով ստանձնած պարտավորությունների ամբողջական և ժամանակին կատարումը:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի ծախսերն աճել են 0.8%-ով կամ 3.3 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 401.9 մլրդ դրամ է տրամադրվել ընթացիկ ծախսերին, որոնց կիսամյակային ծրագիրը կատարվել է 92.4%-ով: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 7.4%-ով կամ 27.7 մլրդ դրամով:

Ընթացիկ ծախսերից 34.3 մլրդ դրամն ուղղվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը՝ կազմելով ծրագրի 92.7%-ը, որը 1.1%-ով գերազանցել է նախորդ տարվա ցուցանիշը: 2.3 մլրդ դրամ է տրամադրվել պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներին՝ կազմելով նախատեսվածի 86.5%-ը և 1.9%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

Ծառայությունների և ապրանքների ձեռք բերման նպատակով պետական բյուջեից օգտագործվել է 89.2 մլրդ դրամ, որը կազմում է ծրագրի 93.1%-ը: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 22%-ով, ինչը մեծ մասամբ պայմանավորված է նյութերի ձեռքբերման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 20.1 մլրդ դրամ ուղղվել է պետական պարտքի սպասարկմանը՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 96.4%-ը: Մասնավորապես՝ 11.9 մլրդ դրամ

տրամադրվել է ներքին պարտքի և 8.1 մլրդ դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը: Պետական պարտքի սպասարկման ծախսերը 13.1%-ով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն ավելացել են 14.8%-ով, որը պայմանավորված է ինչպես ներքին պետական պարտքի ծավալի աճով, այնպես էլ ներքին պետական պարտքի կառուցվածքի փոփոխությամբ: Արտաքին պարտքի սպասարկման ծախսերի 10.8% աճը պայմանավորված է ՀՀ դրամի նկատմամբ ԱՄՆ դոլարի և Եվրոյի փոխարժեքների աճով, ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի ծավալի աճով և 6-ամսյա ԱՄՆ դոլարի Libor-ի դրույքաչափի աճով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում պետական բյուջեից տրամադրվել են 10 մլրդ դրամի սուբսիդիաներ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 95%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 14.3%-ով կամ 1.3 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 11.8%-ը կամ 47.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է դրամաշնորհներին՝ ապահովելով 94.8% կատարողական: Մասնավորապես՝ 16.2 մլրդ դրամ տրամադրվել է համայնքների բյուջեներին համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաների ֆինանսավորմանը, որը կատարվել է 100%-ով: Մնացած դրամաշնորհների գծով արձանագրվել են որոշակի շեղումներ: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ դրամաշնորհներն աճել են 6.3%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված պետական հատվածի այլ մակարդակներին տրամադրված ընթացիկ դրամաշնորհների ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 34.9%-ն ուղղվել է սոցիալական նպաստներին և կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են 140.3 մլրդ դրամ կամ կիսամյակային ծրագրի 93.6%-ը: Մասնավորապես՝ 97.8 մլրդ դրամ է տրամադրվել կենսաթոշակներին, 38.9 մլրդ դրամ՝ նպաստներին, 3.6 մլրդ դրամ՝ սոցիալական ապահովության միջոցառումների իրականացման նպատակով աշխատողներին առաջարկվող սոցիալական փաթեթի ծառայությունների գծով ծախսերին, որոնք կազմել են ծրագրի համապատասխանաբար 98.9%-ը, 83%-ը և 86%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նպաստների և կենսաթոշակների ծախսերն աճել են 10.5%-ով կամ 13.3 մլրդ դրամով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում 58.4 մլրդ դրամ է տրամադրվել այլ ծախսերին՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 85.4%-ը: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ ծախսերը նվազել են 12.7%-ով:

ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 34.8 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 48.2%-ը: Մասնավորապես՝ 35.3 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերին՝ կազմելով առաջին կիսամյակի ծրագրի 48.2%-ը և 40.7%-ով կամ 24.2 մլրդ դրամով զիջելով 2011 թվականի ցուցանիշը:

Ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը կազմել են 453.9 մլն դրամ՝ կանխատեսված 886.3 մլն դրամի դիմաց: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված մուտքերն աճել են 2.5 անգամ կամ 274.2 մլն դրամով:

Գործառական դասակարգում

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների* գծով ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 71.9 մլրդ դրամ՝ 90.1%-ով ապահովելով կիսամյակային ծրագրի կատարումը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է «Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ» և «Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)» դասերում: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերն աճել են 2.2%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված պետական պարտքի սպասարկման և ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների (այլ դասերին չպատկանող) ծախսերի աճով:

Օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերն առաջին կիսամյակում կազմել են 5.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 85.3%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման, վարչական օբյեկտների հիմնանորոգման և ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի ու պատգամավորների պահպանման ծախսերով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերն աճել են 6.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման, վարչական օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերի ավելացմամբ և կարողությունների զարգացման համար միջոցների հատկացմամբ:

Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 15.9 մլրդ դրամ, որը կազմում է նախատեսված ցուցանիշի 82.9%-ը: Հատկացումների զգալի մասը՝ 9.3 մլրդ դրամ, ուղղվել է արտահանողներին ավելացված արժեքի հարկի գծով առաջացած գերավճարների վերադարձին, որը կատարվել է 98.1%-ով: Խմբի ծախսերի ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի համար նախատեսված միջոցները 32.6%-ով (1.2 մլրդ դրամ) օգտագործելու հանգամանքով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծախսերը նվազել են 17.4%-ով՝ պայմանավորված ավելացված արժեքի հարկի վերադարձի ծախսերի կրճատմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 4.8 մլրդ դրամ է տրամադրվել *արտաքին հարաբերությունների* ծրագրերին, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 96.1%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Հայաստանի Հանրապետությանը սուվերեն վարկանիշ շնորհելու կապակցությամբ կազմակերպությունների կողմից մատուցված ծառայությունների դիմաց վճարման

ծախսերը չօգտագործելու (69.3 մլն դրամ) հանգամանքով, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարների և արտասահմանյան պատվիրակությունների ընդունելությունների ծախսերով: Մասնավորապես՝ միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարները կազմել են 681.7 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 92%-ը: Արտասահմանյան պատվիրակությունների ընդունելությունների համար նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են 79%-ով՝ կազմելով 118.4 մլն դրամ: ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերը կազմել են 3.3 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 99.9%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտաքին հարաբերությունների ծախսերն աճել են 6.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերի աճով:

Ընդհանուր բնույթի ծառայությունների խմբի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 963 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 88.2%-ը: Շեղումը հիմնականում արձանագրվել է ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների և ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների դասերում:

Աշխատակազմի (կադրերի) գծով ընդհանուր բնույթի ծառայությունների դասին տրամադրվել է 193.3 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին կիսամյակի ծրագրային հատկացումների 93.6%-ը: Շեղումը հիմնականում արձանագրվել է տվյալ դասում ընդգրկված՝ քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման ծառայության գործունեության կազմակերպման բնագավառում պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորման հետ կապված ծախսերում, որոնք կատարվել են 88.3%-ով և կազմել 59 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվում գտնվող անձանց թվաքանակի աճով պայմանավորված՝ նրանց վարձատրության ծախսերն աճել են ավելի քան 2.1 անգամ, ինչի արդյունքում աշխատակազմի (կադրերի) գծով ընդհանուր բնույթի ծառայությունների դասի ծախսերն աճել են 15%-ով:

Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասին տրամադրվել է 483.9 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին կիսամյակի ծրագրային հատկացումների 87.7%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայությունների համար նախատեսված միջոցները (18.5 մլն դրամ) չեն օգտագործվել, իսկ «Մարդահամար-2011» արտաբյուջետային դրամաշնորհային ծրագրի ծախսերը կատարվել են 74.8%-ով (54.2 մլն դրամ): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասի ծախսերն աճել են 2.6%-ով:

Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների դասին տրամադրվել է 285.7 մլն դրամ, որը կազմել է հաշվետու ժամանակահատվածի ծրագրային հատկացումների 85.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և «Գնումների աջակցման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցության ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 81.6% (120.9 մլն դրամ) և 73.3% (53.6 մլն դրամ): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների ծախսերն աճել են 8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի աճով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում պետական բյուջեից շուրջ 3.3 մլրդ դրամ է տրամադրվել *ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքներին*՝ կազմելով ծրագրային հատկացումների 93.4%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանման ու զարգացման, ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանության ինչպես նաև «Ա. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա» հիմնադրամի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման և գիտական ներուժի արդիականացման ծրագրերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 94.4% կամ 2.5 մլրդ դրամ, 88% կամ 233.2 մլն դրամ և 92.6% կամ 277.5 մլն դրամ: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքների ծախսերն աճել են 8.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված 2012 թվականի պետական բյուջեից «Ա. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա» հիմնադրամի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման և գիտական ներուժի արդիականացման նպատակով միջոցներ հատկացնելու հանգամանքով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին* պետական բյուջեից հատկացվել է 446.5 մլն դրամ, որն ամբողջությամբ օգտագործվել է: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերն աճել են 22.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտությունների համար տրամադրված միջոցների ավելացման հանգամանքով:

Այլ դասերին չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններին տրամադրվել է 4.4 մլրդ դրամ, որը կազմել է առաջին կիսամյակի ծրագրային հատկացումների 65.5%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող

էլեկտրոնային հասարակության և մրցունակության համար նորարարության ծրագրի (30.2%) և ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի գծով իրականացվող ծախսերի (77.5%) ցածր կատարողականով: Բացի այդ, տվյալ խմբում ներառված 5 ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները՝ 916.1 մլն դրամ ընդհանուր գումարով, հաշվետու ժամանակահատվածում չեն օգտագործվել: Մասնավորապես՝ չեն օգտագործվել ՀՀ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևան քաղաքի պինդ աղբի կառավարման նպատակով պետական մասնավոր համագործակցության կառույցի համար գործարքի խորհրդատվական աջակցության, Ազգային Ժողովի քաղաքականության ձևավորման և հանրության հետ երկխոսության կարողությունների հզորացման, Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման ստանդարտների 2-րդ ռազմավարության իրականացման, ինչպես նաև Հայաստանի կառավարության ֆիսկալ կառավարման կարողությունների բարելավման ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները: Այլ դասերին չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերը նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ աճել են 53.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ Ազգային Ժողովի պատգամավորների ընտրությունների հետ կապված ծախսերի, արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերի, ինչպես նաև ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի պահպանման և կարողությունների զարգացման ծախսերի աճով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *պետական պարտքի գծով գործառնություններին* տրամադրվել է շուրջ 20.1 մլրդ դրամ, որը կազմել է առաջին կիսամյակի ծրագրային հատկացումների 96.4%-ը: Տնտեսումը հիմնականում արձանագրվել է ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերում: Նախորդ տարվա համեմատ պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 13.1%-ով՝ պայմանավորված ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտները* կազմել են 16.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով 100% կատարողական: Միջոցներն ուղղվել են համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով դոտացիաների տրամադրմանը և Ազգային Ժողովի ընդունած օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների եկամուտների կորուստների փոխհատուցմանը: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ նշված ծախսերը փոփոխություն չեն կրել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պաշտպանության բնագավառին հատկացվել է 69.5 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 97.4%-ը: Մասնավորապես՝ 67.3 մլրդ դրամ հատկացվել է ռազմական պաշտպանությանը, 2.1 մլրդ դրամ՝ այլ դասերին չպատկանող պաշտպանական ծախսերին, 117.3 մլն դրամ՝ պաշտպանության ոլորտում հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին և 69.3 մլն դրամ՝ արտաքին ռազմական օգնությանը: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ պաշտպանության ծախսերն աճել են 10.8%-ով կամ 6.8 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ռազմական կարիքների բավարարման ծախսերի աճով:

Հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառին 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 32.6 մլրդ դրամ՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 89.1% կատարողական: Ընդ որում, բոլոր դասերում առկա են ծրագրից շեղումներ, որոնց գերակշիռ մասը բաժին է ընկել ոստիկանության և դատարանների դասերին: Նշված բաժնի ծախսերի 70.1%-ն ուղղվել է հասարակական կարգի և անվտանգության պահպանության, 5.8%-ը՝ փրկարար ծառայության, 11.4%-ը՝ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության, 3.2%-ը՝ դատախազության, 9.5%-ը՝ կալանավայրերի ծախսերի ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառի ծախսերն աճել են 6%-ով կամ շուրջ 1.9 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված ոստիկանության և կալանավայրերի ծախսերի աճով:

Հաշվետու կիսամյակում 22.9 մլրդ դրամ տրամադրվել է հասարակական կարգի և անվտանգության բնագավառի ծրագրերին՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 89.1% կատարողական: Նշված գումարից 17.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոստիկանությանը, 5.5 մլրդ դրամ՝ ազգային անվտանգությանը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսերի գծով: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ ոստիկանության և ազգային անվտանգության ծախսերն աճել են համապատասխանաբար 9%-ով և 3.1%-ով:

Փրկարար ծառայության ծախսերը նույն ժամանակահատվածում կազմել են 1.9 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 89.8%-ով կատարում և 2.8%-ով գերազանցելով 2011 թվականի առաջին կիսամյակի ծախսերը:

Դատական գործունեությանը և իրավական պաշտպանությանը տրամադրվել է 3.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 85.4%-ով կատարում: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ դատարանների պահպանման (88.5%), Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դատաիրավական բարեփոխումների երկրորդ վարկային ծրագրի (70.6%) և վերջինիս աջակցելու նպատակով իրականացվող ճապոնական դրամաշնորհային ծրագրի (59.1%) ծախսերի ցածր

կատարողականով: Հիմնականում նշված վարկային ծրագրի ցածր կատարողականով պայմանավորված՝ 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության խմբի ծախսերը նվազել են 9.6%-ով: Միևնույն ժամանակ հարկ է նշել, որ Դատաիրավական բարեփոխումների երկրորդ վարկային ծրագրին աջակցելու նպատակով իրականացվող հոլանդական դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում օգտագործվել են նախատեսվածից 106.4%-ով ավել միջոցներ՝ կազմելով 226.3 մլն դրամ:

Դատախազության խմբի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են ավելի քան 1 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 85.3%-ը: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 1.5%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 3.1 մլրդ դրամ է տրամադրվել *կալանավայրերին*՝ կազմելով ծրագրի 94.1%-ը, որը 24.7%-ով գերազանցել է նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համապատասխան ցուցանիշը:

2012 թվականի առաջին եռամսյակում *տնտեսական հարաբերությունների* բաժնի ծախսերը կազմել են 24.3 մլրդ դրամ և ապահովել կիսամյակային ծրագրի 47.4% կատարողական: Ծախսերի նշված ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է ճանապարհային տրանսպորտի, գյուղատնտեսության, վառելիքի այլ տեսակների և ոռոգման դասերի ծախսերի ցածր կատարողականով: Բացի նշված ոլորտներից, բաժնի ծախսերի մյուս խմբերում ևս արձանագրվել են ծրագրից շեղումներ, բացառությամբ կապի և լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության ու շինարարության խմբերի: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների ծախսերը նվազել են 28.7%-ով կամ 9.8 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ոռոգման և վառելիքի այլ տեսակների դասերի ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերությունների* դասի ծախսերը կազմել են շուրջ 896.1 մլն դրամ՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 74.5%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման, Գյումրու տեխնոպարկի գործունեության իրականացման և Հայաստանի ազգային մրցունակության հիմնադրամի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը պետական աջակցության ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնց շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 47.5 մլն դրամ, 27.9 մլն դրամ և 77.3 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 23.1%-ը, 34.2%-ը և 66.4%-ը: Խմբում ընդգրկված չորս ծրագրերի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական: Մասնավորապես՝ արտասահմանում առևտրային ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերը կազմել են 43.5 մլն դրամ, հիդրոոդերևութաբանական ծառայությունների ծախսերը՝ 240.1 մլն դրամ,

տնտեսական գործունեության արդյունավետ վարման և աջակցման միջոցառումների իրականացման ծախսերը՝ 60.5 մլն դրամ, ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության շուրջ 68.1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 20.9%-ով կամ 154.6 մլն դրամով: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է 2012 թվականի առաջին կիսամյակում «Հայաստանի ազգային մրցունակության հիմնադրամ»-ի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը պետական աջակցության և Գյումրու տեխնոպարկի գործունեության իրականացման համար միջոցների տրամադրման հանգամանքով, որոնք 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածում չէին օգտագործվել: Բացի այդ, հաշվետու ժամանակահատվածում արտաբյուջետային միջոցների հաշվին ծախսեր են կատարվել գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման նպատակով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեից *գյուղատնտեսության, անտառային տնտեսության, ձկնաբուծության և որսորդության* խմբին ուղղվել է ավելի քան 11.3 մլրդ դրամ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 65.2%-ը: Խմբի ծախսերի 25.5%-ը կամ 2.9 մլրդ դրամը կազմել են գյուղատնտեսության, 3.3%-ը կամ 377.7 մլն դրամը՝ անտառային տնտեսության և 71.1%-ը կամ 8.1 մլրդ դրամը՝ ոռոգման ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 43.4, 100 և 78 տոկոսով ապահովել են կիսամյակային ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 44%-ով կամ 8.9 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 2.9 մլրդ դրամ են կազմել *գյուղատնտեսության* ոլորտի ծախսերը՝ կազմելով ծրագրի 43.4%-ը: Կատարված հատկացումների հաշվին գյուղատնտեսության ոլորտում իրականացվել են 19 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են չորս վարկային և երեք դրամաշնորհային ծրագրեր: Ցածր կատարողականը մեծ մասամբ պայմանավորված է ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի և գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական կարողությունների ստեղծման և Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության վարկային ծրագրերի ցածր կատարողականով, որոնց շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 289.1, 101.2 և 618.2 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 20.2%-ը, 12.4%-ը և 50.7%-ը: Գյուղատնտեսության դասի ցածր կատարողականը մասամբ էլ պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ չեն օգտագործվել տոհմային երինջների ձեռքբերման (615.9 մլն դրամ), գյուղատնտեսական հողօգտագործողներին պետական աջակցության (426.5 մլն դրամ), սննդամթերքի լաբորատոր փորձաքննությունների (4.5 մլն դրամ), բուսասանիտարական համակարգի բարելավման և մասնագիտական գիտելիքների բարձրացմանն աջակցության (2 մլն

դրամ) ծրագրերի համար նախատեսված ավելի քան 1 մլրդ դրամի միջոցները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գյուղատնտեսության դասի ծախսերն աճել են 1.9%-ով կամ 52.8 մլն դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *անտառային տնտեսության ծախսերը* կազմել են 377.7 մլն դրամ և 100%-ով ապահովել ծրագրի կատարումը: Նշված ոլորտում իրականացվել են երկու ծրագրեր՝ անտառպահպանական ծառայությունները և անտառային պետական մոնիթորինգը, որոնց շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 355.3 մլն դրամ և 22.4 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ անտառային տնտեսության ծախսերն աճել են 18.1%-ով կամ 58 մլն դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված անտառպահպանական ծառայությունների ծախսերի 24.7% աճով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *ոռոգման* դասի ծախսերը կազմել են շուրջ 8.1 մլրդ դրամ և ապահովել կիսամյակային ծրագրի 78% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգի վերականգման հրատապ վարկային ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կատարվել է 63.7%-ով՝ կազմելով 3.6 մլրդ դրամ: Ոռոգման ոլորտին կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 9 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են երկու վարկային և մեկ դրամաշնորհային ծրագրեր: Ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին ֆինանսական աջակցության նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում օգտագործվել է շուրջ 3.4 մլրդ դրամ՝ 100%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Ոռոգում ջրառ իրականացնող կազմակերպությունների համար 2012 թվականի առաջին կիսամյակում նախատեսված շուրջ 408.5 մլն դրամ ֆինանսական աջակցությունն ամբողջությամբ տրամադրվել է: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ոռոգման բնագավառի ծախսերը նվազել են 52.8%-ով կամ 9 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում 2011 թվականի առաջին կիսամյակում կատարված ծախսերով, որոնք 2012 թվականին չեն նախատեսվել:

Վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառում 2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 1.4 մլրդ դրամ՝ 64.3%-ով զիջելով ծրագիրը, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Էլեկտրամատակարարման հուսալիության վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի ցածր կատարողականով: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառի ծախսերը նվազել են 60%-ով կամ 2.2 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ

իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի 94.3%-ով կամ 2.4 մլրդ դրամով նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 74.4 մլն դրամ է տրամադրվել «Միջուկային վառելիք» դասին՝ կազմելով ծրագրի 87.3%-ը: Միջոցներն ուղղվել են ՀՀ կառավարությանն առընթեր միջուկային անվտանգության կարգավորման կոմիտեի պահպանմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում նշված ծախսերն աճել են 15.8%-ով կամ շուրջ 10.2 մլն դրամով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում շուրջ 385.6 մլն դրամ են կազմել «Վառելիքի այլ տեսակներ» դասի ծախսերը՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 12.7% կատարողական, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 2.8% (67 մլն դրամ): Հատկացված միջոցներից 142.8 մլն դրամն օգտագործվել է Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման վարկային ծրագրի շրջանակներում՝ 32.9%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Ավելի քան 175.8 մլն դրամ է օգտագործվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող երկրաջերմային էներգիայի դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 86.6%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ դասի ծախսերը նվազել են 88.1%-ով կամ շուրջ 2.9 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 979.8 մլն դրամ են կազմել էլեկտրաէներգիայի դասի ծախսերը՝ 7.6%-ով գերազանցելով ծրագիրը: Ծրագրի գերազանցումը հիմնականում պայմանավորված է Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյումրի-2» ենթակայանի վերականգնման վարկային ծրագրի բարձր կատարողականով, որի շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 751.2 մլն դրամ՝ ապահովելով 155% կատարողական: Դրանով է պայմանավորված նաև նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ էլեկտրաէներգիայի դասի ծախսերի 3.3 անգամ աճը:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեից իրականացվել են 2.7 մլն դրամի ծախսեր՝ ամբողջությամբ ապահովելով ծրագրի կատարումը: Հատկացված միջոցներն ամբողջությամբ ուղղվել են ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայության ձեռքբերմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 42.4%-ով կամ

շուրջ 2 մլն դրամով՝ պայմանավորված 2011 թվականին կատարված շինարարության թույլտվության ծախսերով, որոնք 2012 թվականի առաջին կիսամյակի ծրագրով չեն նախատեսվել:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *տրանսպորտի* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 9.8 մլրդ դրամ՝ 37.1%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը, որը հիմնականում պայմանավորված է ճանապարհային տրանսպորտի դասի ծախսերի ցածր կատարողականով: Խմբի ծախսերի 74.1%-ը կամ 7.2 մլրդ դրամը կազմել են ճանապարհային, 0.1%-ը կամ 7.8 մլն դրամը՝ երկաթուղային, 1.4%-ը կամ 140.1 մլն դրամը՝ օդային և 24.4%-ը կամ 2.4 մլրդ դրամը՝ խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի ծախսերը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տրանսպորտի խմբի ծախսերն աճել են 34.1%-ով կամ շուրջ 2.5 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված ճանապարհային տրանսպորտի ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ճանապարհային տրանսպորտի* բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 7.2 մլրդ դրամ և ապահովել կիսամյակային ծրագրի 32.5% կատարողական: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման (Տրանշ 2) և Քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային վարկային ծրագրերի գծով նախատեսված 10.7 մլրդ դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով, ինչպես նաև Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման վարկային ծրագրի 1.4% կատարողականով, որի շրջանակներում նախատեսված 3.7 մլրդ դրամի փոխարեն օգտագործվել է 54 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված դասի ծախսերն աճել են 59.6%-ով կամ 2.7 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման, պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգման և ավտոճանապարհների պահպանման և շահագործման ծախսերի աճով՝ համապատասխանաբար 4.5 անգամ (1.5 մլրդ դրամով), 5.1 անգամ (1.3 մլրդ դրամով) և 20.3%-ով (412.8 մլն դրամով): Նշված ծրագրերի շրջանակներում ծախսվել է համապատասխանաբար 2 մլրդ դրամ, 1.7 մլրդ դրամ և 2.4 մլրդ դրամ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *երկաթուղային տրանսպորտի* դասի ծախսերը կազմել են 7.8 մլն դրամ և ապահովել կիսամյակային ծրագրի 4.2%-ը: Ցածր կատարողականը պայմանավորված է ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրման և ՀՀ տարածքում ՌԴ զորամիավորումների հասցեով երկաթուղային փոխադրումների սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով նախատեսված 161.9 մլն դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով: Օգտագործված գումարն ուղղվել է «Երկաթուղու շինարարություն» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրման նպատակով՝ 35.9%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Նախորդ

տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ երկաթուղային տրանսպորտի ծախսերը նվազել են 95.7%-ով կամ շուրջ 174.8 մլն դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրման համար 2011 թվականի առաջին կիսամյակում կատարված ծախսերով, որոնց գծով 2012 թվականի առաջին կիսամյակում նախատեսված 155 մլն դրամի միջոցները չեն օգտագործվել:

Օդային տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերում նույնպես արձանագրվել է ցածր կատարողական՝ 35.7% կամ 140.1 մլն դրամ: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին կատարված ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 20.1% (53.9 մլն դրամ): Հատկացված միջոցներից 51.5 մլն դրամն ուղղվել է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանմանը՝ 86.7%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Շուրջ 34.8 մլն դրամ է ծախսվել ՀՀ օդանավակայաններում ՌԴ գորամիավորումների օդանավերի սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով՝ կազմելով նախատեսվածի 57.5%-ը: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ օդային տրանսպորտի ծախսերը նվազել են 25.9%-ով կամ 49 մլն դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և ՀՀ օդանավակայաններում ՌԴ գորամիավորումների օդանավերի սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցման համար տրամադրված միջոցների համապատասխանաբար 34.6%-ով (28.5 մլն դրամով) և 35.8%-ով (19.4 մլն դրամով) նվազմամբ:

Խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 2.4 մլրդ դրամ՝ 68.9%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Շեղումը պայմանավորված է Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման դրամաշնորհային ծրագրի (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն) և Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման վարկային ծրագրի (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն) ցածր կատարողականով, որոնցից յուրաքանչյուրի շրջանակներում կատարվել են 676.3 մլն դրամի ծախսեր՝ կազմելով նախատեսվածի 55.7%-ը: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ նշված դասի ծախսերն էական փոփոխություն չեն կրել:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *կապի* ոլորտում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 186.4 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով ծրագրի կատարումը: Կատարված հատկացումներն ուղղվել են հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայությունների ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կապի ոլորտի ծախսերն աճել են 2%-ով կամ 3.6 մլն դրամով:

Այլ բնագավառների ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են ավելի քան 12.8 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 47.5%-ը: Նշված գումարն ուղղվել է զբոսաշրջության ոլորտին պետական աջակցության տրամադրմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 97.2%-ով կամ 452.9 մլն դրամով՝ պայմանավորված նախորդ տարի «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերով, որոնք 2012 թվականի պետական բյուջեում չեն նախատեսվել:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների* շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերն ապահովել են 90.4% կատարողական՝ կազմելով ավելի քան 39.9 մլն դրամ: Նշված գումարից 18.8 մլն դրամը հատկացվել է ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի հարցերի գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին, որոնք կատարվել են 100%-ով: 21.1 մլն դրամը (նախատեսվածի 83.3%-ը) ուղղվել է լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության դասում ընդգրկված՝ պետական կարիքների համար ապրանքների, աշխատանքների (ծառայությունների) կողմնորոշիչ գների մեթոդաբանական, վերլուծական և տեղեկատվական ծառայություններին: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերը նվազել են 16.2%-ով կամ 7.7 մլն դրամով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *այլ դասերին չպատկանող տնտեսական հարաբերությունների* խմբի փաստացի ցուցանիշը կազմել է շուրջ 670 մլն դրամ՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 30%-ով: Ընդ որում, խմբի ծախսերը կազմել են 1.1 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 36%-ը, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքագրվել է շուրջ 453.9 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 51.2%-ը: Ծախսերի ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծրագրերի իրականացման նպատակով պետական աջակցության տրամադրման և Բելգիական ՔԵՅ ԲԻ ՍԻ ԷՆ ՎԻ բանկի աջակցությամբ իրականացվող ռադիոհաղորդումների արտադրության արտադրամասի ստեղծման վարկային ծրագրերի գծով նախատեսված ավելի քան 1.7 մլրդ դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով, ինչպես նաև Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի երրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման

ծրագրի 10.3% կատարողականով, որի շրջանակներում նախատեսված 294.8 մլն դրամի փոխարեն ծախսվել է շուրջ 30.5 մլն դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում 324.8 մլն դրամ են կազմել «ՀՀ 2012 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետով սահմանված մուտքերի հաշվին առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում չրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 2.5 մլրդ դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 62.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ չրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերը նվազել են 6.5%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում աղբահանման խմբում նախատեսված շուրջ 14.6 մլն դրամն ամբողջությամբ տրամադրվել է ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններին: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 11.1%-ով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում օդի աղտոտման դեմ պայքարի ծախսերը կազմել են 61.4 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի կատարումը: Մասնավորապես՝ 56.2 մլն դրամ են կազմել ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ձեռք բերման և 5.2 մլն դրամ՝ թափոնների ուսումնասիրության ծառայությունների ծախսերը: Նախորդ տարվա համեմատ օդի աղտոտման դեմ պայքարի ծախսերն աճել են 11.3%-ով՝ պայմանավորված ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ձեռք բերման ծախսերի 11.1% և թափոնների ուսումնասիրության ծառայությունների ծախսերի 13.3% աճով:

Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծրագրերին ուղղվել է ավելի քան 1.9 մլրդ դրամ՝ 62.5%-ով կատարելով կիսամյակային ծրագիրը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՎՋԵԲ աջակցությամբ իրականացվող Սևանա լճի բնապահպանական դրամաշնորհային ծրագրի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 31.3% (381.8 մլն դրամ): Բացի այդ, Աբու-Դաբիի Զարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգման ծրագրի ծախսերը կազմել են 1.3 մլրդ դրամ՝ ապահովել ծրագրի 84.3% կատարողական: Չեն օգտագործվել Սևանա լճում և նրա ջրահավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման ծառայությունների գծով նախատեսված 2.6 մլն դրամի և ՄԱԶԾ աջակցությամբ իրականացվող Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման աշխատանքների գծով նախատեսված 81.4 մլն դրամի դրամաշնորհային միջոցները: ՀՀ Լոռու և Տավուշի մարզերի տարածքներում գտնվող բնության հուշարձանների հաստատված ցանկի համալրման, պահպանական գոտիների տարածքների ճշգրտման, հողամասերի սահմանազատման և քարտեզագրման ծառայությունների գծով ծախսերը կազմել են 2 մլն դրամ՝ ապահովել ծրագրի

44.4% կատարողական: Փոխարենը ՎՋԵԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Ինժեներիա, նախագծում և պայմանագրերի վերահսկողություն» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում 2011 թվականին ստացված միջոցներից հաշվետու ժամանակահատվածում օգտագործվել է 7.1 մլն դրամ: Նշենք, որ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության խմբի մյուս 9 ծրագրերն իրականացվել են նախատեսված ծավալով: Նախորդ տարվա համեմատ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծախսերը նվազել են 5.6%-ով կամ 114.5 մլն դրամով:

Այլ դասերին չպատկանող շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 491.2 մլն դրամ և ապահովել ծրագրի 60.5% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ չեն օգտագործվել Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հարավային Կովկասի տարածաշրջանում բնապահպանական դրամաշնորհային ծրագրի գծով նախատեսված 269.1 մլն դրամի միջոցները: Գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարություն-ների աշխատակազմերի մասով) ծախսերի գծով օգտագործվել է նախատեսված միջոցների 92.8%-ը կամ 335.1 մլն դրամ: ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի պահպանման նպատակով նախատեսված ծախսերը կատարվել են 69.4%-ով՝ կազմելով 9.4 մլն դրամ: Տվյալ խմբում նախատեսված մյուս երկու ծրագրերը՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի հիդրոերկրաբանական մոնիթորինգի և բնապահպանական ոլորտի գծով վերլուծական տեղեկատվական ծառայությունների ձեռք բերումը, կատարվել են նախատեսված ամբողջ ծավալով՝ կազմելով համապատասխանաբար 8.2 մլն դրամ և 7.6 մլն դրամ: «Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն բնապահպանական ծրագրերի իրականացման համար ՀՀ համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրման համար նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են 74.5%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 26.4%-ով կամ 12.9 մլն դրամով: Նախորդ տարվա համեմատ այլ դասերին չպատկանող շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերը նվազել են 12.3%-ով կամ 68.9 մլն դրամով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է ավելի քան 3.7 մլրդ դրամ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 46.3%-ը: Ծրագրից շեղումը պայմանավորված է նրանով, որ չեն օգտագործվել ջրամատակարարման բնագավառում արտաքին աջակցությամբ իրականացվող որոշ ծրագրերի գծով նախատեսված հատկացումները, իսկ մի շարք ծրագրերի գծով արձանագրվել է ցածր կատարողական: Նախորդ տարվա համեմատ բնակարանային շինարարության և կոմունալ

ծառայությունների ծախսերը նվազել են 84%-ով կամ շուրջ 19.6 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է բնակարանային շինարարության ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում տվյալ բաժնի ծախսերի 2.6%-ը կամ 97.3 մլն դրամ տրամադրվել է *բնակարանային շինարարության* ոլորտին՝ անավարտ շինարարության բնակշինարարական կոոպերատիվների փայտերերի ներդրված միջոցների դիմաց պետական օգնության նպատակով՝ 97.3%-ով կատարելով ծրագիրը: Նախորդ տարվա համեմատ բնակարանային շինարարության խմբի ծախսերը նվազել են 99.4%-ով կամ 16.4 մլրդ դրամով, քանի որ, ի տարբերություն նախորդ տարվա, 2012 թվականի պետական բյուջեով բնակարանային շինարարության նպատակով գումարներ չեն նախատեսվել:

Բաժնի ծախսերի 71.6%-ն ուղղվել է *ջրամատակարարման* բնագավառի ծրագրերի ֆինանսավորմանը: Նշված ծախսերը կազմել են շուրջ 2.7 մլրդ դրամ կամ կիսամյակային ծրագրի 38.6%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի ցածր կատարողականով: Մասնավորապես՝ Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին տրամադրվող տեխնիկական աջակցության ծրագրի (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն) շրջանակներում օգտագործվել է նախատեսված միջոցների ընդամենը 3.6%-ը՝ 23.5 մլն դրամ: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն) շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 71.7 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 76.1%-ը, Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում՝ շուրջ 191.8 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 52.6%-ը, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման երկրորդ վարկային ծրագրերի շրջանակներում՝ 177.5 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 20.7%-ը, Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի (Գյումրիի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրի երկրորդ փուլի գծով՝ 264.1 մլն դրամ կամ 20.2%-ը, Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Լոռու (Վանաձորի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրի երկրորդ փուլի գծով՝ 236.6 մլն դրամ կամ 23.9%-ը, Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի գծով 350.7 մլն դրամ կամ 88.6%-ը: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի և Համայնքային ջրամատակարարման և

ջրահեռացման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի գծով հաշվետու ժամանակահատվածում միջոցներ չեն նախատեսվել, սակայն նախորդ տարի ստացված միջոցներից փաստացի օգտագործվել է համապատասխանաբար 16.9 մլն դրամ և 373.8 մլն դրամ: Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի, ՀՀ Լոռու և ՀՀ Արմավիրի մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի մասնավոր կառավարման հայեցակարգերի ներդրման դրամաշնորհային ծրագրի գծով արձանագրվել է ծրագրված ցուցանիշի գերազանցում 16.1%-ով՝ կազմելով շուրջ 376.3 մլն դրամ: Եվս 6 ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները՝ ավելի քան 1.3 մլրդ դրամի չափով, չեն օգտագործվել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից ամբողջությամբ կատարվել է «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորումը՝ շուրջ 537.5 մլն դրամի չափով: Գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի գծով օգտագործվել է նախատեսված միջոցների 86.5%-ը կամ 49.1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ ջրամատակարարման բնագավառի ծախսերը նվազել են 54.6%-ով կամ 3.2 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի՝ *փողոցների լուսավորման* խմբում 793 մլն դրամ է օգտագործվել համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման շրջանակներում և ապահովել ծրագրի 93.7% կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ փողոցների լուսավորման ծախսերն աճել են 8.2%-ով կամ 60 մլն դրամով:

Այլ դասերին չպատկանող բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների ծախսերը կազմել են շուրջ 166.4 մլն դրամ՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 85.4%-ով: Նշված միջոցներից 144.5 մլն դրամ ուղղվել է ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության աշխատակազմի պահպանմանը, 21.9 մլն դրամ՝ նախարարության «Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի պահպանմանը: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ այս դասի ծախսերը գրեթե չեն փոփոխվել:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով *առողջապահության* ոլորտում կատարվել են 27.9 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով նախատեսվածի 89.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ ծրագրի և վերջինիս լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի, ինչպես նաև ՀՀ առողջապահության նախարարության արտաբյուջետային ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ առողջապահության ոլորտի ծախսերն աճել են 10.9%-ով կամ 2.7

մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ ծրագրի և «Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի ազգային ծրագրի ուժեղացում և դեղակայուն տուբերկուլյոզի կառավարման ընդլայնում» արտաբյուջետային դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերով, ինչպես նաև ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման և երեխաներին բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *դեղագործական ապրանքների* ձեռքբերման նպատակով պետական բյուջեից ծախսվել է շուրջ 1.5 մլրդ դրամ՝ կազմելով ծրագրվածի 87.2%-ը, որը գրեթե ամբողջությամբ ուղղվել է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման նպատակով: Ցածր կատարողականը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Տուբերկուլյոզի ազգային ծրագրի ուժեղացման ծրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են 16.2%-ով (16.9 մլն դրամ), իսկ պետական պահպանության ծառայությանը դեղորայքի տրամադրման համար նախատեսված 1.1 մլն դրամը չի օգտագործվել: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ դեղագործական ապրանքների ձեռքբերման ծախսերն աճել են 34.9%-ով կամ 383.7 մլն դրամով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *արտահիվանդանոցային ծառայություններին* տրամադրվել է 9.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 93.2% կատարողական: Արտահիվանդանոցային ծառայությունների խմբի ծախսերի 38%-ը կազմել են ընդհանուր բնույթի բժշկական ծառայությունների, 25.9%-ը՝ մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների, 3.5%-ը՝ ստոմատոլոգիական ծառայությունների, 32.6%-ը՝ պարաբժշկական ծառայությունների ծախսերը: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտահիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերն աճել են 3.8%-ով կամ 341.9 մլն դրամով:

Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ծախսերը կատարվել են 98.6%-ով՝ կազմելով շուրջ 3.6 մլրդ դրամ և գրեթե պահպանվելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի մակարդակին:

Մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման համար օգտագործված միջոցների 45.9%-ը՝ 1.1 մլրդ դրամն ուղղվել է նեղ մասնագիտացված բժշկական օգնության, 25.6%-ը՝ 624.1 մլն դրամ, հեմոդիալիզի անցկացման, 21.7%-ը՝ 528.4 մլն դրամ, մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերմանը: Մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերը կատարվել են 97.2%-ով և 4.1%-ով գերազանցել նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի ցուցանիշը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 331.2 մլն դրամ է տրամադրվել ստոմատոլոգիական ծառայությունների ձեռքբերմանը՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 93.8%-ը և 6.0%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Պարաբժշկական ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով տրամադրվել է շուրջ 3.1 մլրդ դրամ՝ կազմելով ծրագրի 85%-ը: Ծրագրից շեղումը մեծ մասամբ պայմանավորված է զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 53.1% կամ 564.3 մլն դրամ: Սակայն նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 49.7%-ով, և հիմնականում դրա արդյունքում պարաբժշկական ծառայությունների ծախսերում արձանագրվել է 8.3%-ով կամ 234.6 մլն դրամով աճ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *հիվանդանոցային ծառայությունների* շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 12.1 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 97.9%-ը: Խմբի ծախսերի 23%-ը կամ 2.8 մլրդ դրամը կազմել են ընդհանուր բնույթի հիվանդանոցային ծառայությունների, 27.7%-ը կամ 3.3 մլրդ դրամը՝ մասնագիտացված հիվանդանոցային ծառայությունների և 49.3%-ը կամ շուրջ 6.0 մլրդ դրամը՝ բժշկական, մոր և մանկան կենտրոնների ծառայությունների ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 98.1, 97.9 և 97.8 տոկոսով ապահովել են կիսամյակային ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ հիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 3.4%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է երեխաներին բժշկական օգնության ծառայությունների և սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին բժշկական օգնության ծառայությունների շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով, որոնք համապատասխանաբար 9.5 և 10.7 տոկոսով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշները՝ կազմելով 2.9 և 1.8 մլրդ դրամ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեից շուրջ 1.5 մլրդ դրամ տրամադրվել է *հանրային առողջապահական ծառայությունների* ֆինանսավորմանը: Խմբում ընդգրկված են 8 ծրագրեր, որոնց գծով նախատեսված միջոցներն ամբողջությամբ ծախսվել են: Նշված խմբում մեծ տեսակարար կշիռ ունեն հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների և իմունականխարգելման ազգային ծրագրերը, որոնց շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 762.1 մլն դրամ և 338.4 մլն դրամ: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանրային առողջապահական ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 8.7%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է իմունականխարգելման ազգային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով:

Այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերը կազմել են 3.4 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 63.4%-ը: Կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 19 ծրագրեր, այդ

թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են երկու վարկային ծրագրեր: Նշենք, որ խմբի ծախսերի ցածր կատարողականը մեծ մասամբ պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ ծրագրի և վերջինիս լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործման հանգամանքով, որոնց գծով ծախսերը համապատասխանաբար կազմել են 586.2 մլն դրամ (53.2%) և 1.5 մլրդ դրամ (74.5%): Բացի այդ, ցածր կատարողական է արձանագրվել նաև ՀՀ առողջապահության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին իրականացվող՝ «ՀՀ-ում ՄԻԱՎ/ԶԻԱՀ-ի հակազդման ազգային ծրագրին աջակցություն» (199.7 մլն դրամ, 36.5%) և «Դեղակայուն տուբերկուլյոզի կառավարման ընդլայնումը Հայաստանի Հանրապետությունում» (253.6 մլն դրամ, 50.5%) ծրագրերի ծախսերում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերն աճել են 76.3%-ով կամ 1.5 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի վարկային միջոցների հաշվին կատարված ծախսերի աճով:

Հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառներում 2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեից կատարվել են 9 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 78.7%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է արվեստի բնագավառում նախատեսված կապիտալ ծախսերի համար նախատեսված միջոցները ոչ ամբողջությամբ օգտագործելու հանգամանքով: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառի ծախսերն ավելացել են 17.1%-ով կամ 1.3 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է արվեստի, երիտասարդական ծրագրերի, հանգստի և սպորտի բնագավառներին տրամադրված միջոցների ավելացմամբ:

Հաշվետու կիսամյակում 876.9 մլն դրամ է տրամադրվել հանգստի և սպորտի ծառայությունների խմբի ծրագրերի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով նախատեսվածի 96.2%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանգստի և սպորտի ծառայությունների ծախսերն աճել են 27.2%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2012 թվականի Լոնդոնի 30-րդ Օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովման, ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստման և առաջնությունների անցկացման, ՀՀ հավաքական թիմերին մարզահագուստով և մարզահանդերձանքով ապահովման, 2012 թվականի Ինսբրուկի առաջին ձմեռային պատանեկան օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովման և օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ Նախագահի անվանական թոշակի ծախսերի աճով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում մշակութային ծառայություններին հատկացվել է շուրջ 5 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 68.6%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արվեստի բնագավառի ծախսերի ցածր կատարողականով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 525.5 մլն դրամ է հատկացվել գրադարաններին, որն ամբողջությամբ օգտագործվել է և 7.7%-ով զիջելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ նախորդ տարի միջոցներ էին հատկացվել նաև գրադարանների հիմնանորոգման համար: Առանց վերջիններիս, գրադարանների գծով ծախսերում արձանագրվել է 3% աճ:

741.9 մլն դրամ է տրամադրվել թանգարաններին և ցուցասրահներին՝ կազմելով ծրագրով նախատեսվածի 99.7%-ը: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 5%-ով՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ նախորդ տարի միջոցներ էին հատկացվել նաև մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման և ՄԱԿ-ի զարգացման աջակցության ծրագրի շրջանակներում, որոնք 2012 թվականի պետական բյուջեում չեն նախատեսվել:

Մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերը կազմել են 161.5 մլն դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 75.6%-ը, որը պայմանավորված է տվյալ դասում ընդգրկված՝ մշակութային օբյեկտների շինարարության ծախսերի ցածր՝ 31.9% (22.4 մլն դրամ) կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերն աճել են 43.9%-ով՝ պայմանավորված մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման նպատակով տրամադրված միջոցների ավելացմամբ:

Այլ մշակութային կազմակերպությունների գծով առաջին կիսամյակում նախատեսված միջոցներն ամբողջությամբ օգտագործվել են՝ կազմելով 296.5 մլն դրամ: Միջոցների հիմնական մասը՝ համապատասխանաբար 170 մլն դրամը և 97.3 մլն դրամը, ուղղվել է արխիվային ծառայություններին և համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ մշակութային կազմակերպությունների ծախսերը նվազել են 3.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված այն հանգամանքով, որ նախորդ տարի միջոցներ էին հատկացվել նաև ժողովրդական ստեղծագործության ավանդույթների ու ժողարվեստի պահպանման և տեղեկատվական-վերլուծական և հանրային իրազեկման ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեից 2.8 մլրդ դրամ տրամադրվել է արվեստի բնագավառի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով նախատեսվածի 55.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Ավստրիական «Վագներ Բիրո Ստեյջ Սիստեմս» ընկերության կողմից Ալ.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի և Ա. Խաչատրյանի անվան համերգասրահի դահլիճների տեխնիկական վերազինման համար

նախատեսված միջոցները (1.9 մլրդ դրամ) չօգտագործելու, ինչպես նաև հայկական տպագրության 500-ամյակի շրջանակներում գրադարանների տեխնիկական վերազինման և արդիականացման և «Հայկական տպագրության 500-ամյակ» և «Երևանը՝ 2012 թվականին գրքի համաշխարհային մայրաքաղաք» միջոցառումների իրականացման ծրագրերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 17.4% (48 մլն դրամ) և 87.5% (553.5 մլն դրամ): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արվեստի բնագավառի ծախսերն աճել են 31.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված «Հայկական տպագրության 500-ամյակ» և «Երևանը՝ 2012 թվականին գրքի համաշխարհային մայրաքաղաք» միջոցառումների իրականացման և մշակութային միջոցառումների իրականացման համար նախատեսված միջոցների ավելացմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում կինեմատոգրաֆիայի բնագավառի համար նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են նախատեսված ողջ ծավալով՝ կազմելով 306.1 մլն դրամ և 9.1%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը՝ հիմնականում պայմանավորված կինոնկարների արտադրության ծախսերի ավելացմամբ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնման և պահպանման նպատակով պետական բյուջեից տրամադրվել է 158.5 մլն դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 90.6% կատարողական: Խմբի բոլոր ծրագրերի հետ կապված ծախսերն իրականացվել են նախատեսված ողջ ծավալով, բացառությամբ հուշարձանների վերանորոգման և վերականգնման ծրագրի, որը կատարվել է 84.9%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 2.5 անգամ՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ, ի տարբերություն նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի, հաշվետու ժամանակահատվածում միջոցներ (92.2 մլն դրամ) են տրամադրվել հուշարձանների վերանորոգման և վերականգնման համար:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *նադիր և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայությունների* գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 2.6 մլրդ դրամ՝ 97.8%-ով ապահովելով ծրագրային հատկացումները և 8.5%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ շուրջ 2 մլրդ դրամ (98.3%) են կազմել հեռուստառադիոհաղորդումների, 516.3 մլն դրամ (96.8%)՝ հրատարակչությունների և խմբագրությունների, 157 մլն դրամ (95.7%)՝ տեղեկատվության ձեռքբերման ծախսերը: Նախորդ տարվա առաջին կիսամյակի համեմատ հեռուստառադիոհաղորդումների ծախսերն աճել են 2.6%-ով, հրատարակչությունների ու խմբագրությունների ծախսերը՝ 14.7%-ով, տեղեկատվության ձեռքբերման ծախսերը՝ 133.2%-ով: Վերջինս պայմանավորված է հանրային իրազեկման ապահովման նպատակով կատարված հատկացումների աճով, իսկ հրատարակչությունների ու խմբագրությունների ծախսերի աճը՝ գրականության հրատարակման և գրականության հրատարակմանն աջակցության նպատակով միջոցների հատկացման հանգամանքով:

Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններին 2012 թվականի առաջին կիսամյակում պետական բյուջեից տրամադրվել է 318.5 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսված ծախսերի 88.8%-ը: Շեղումը պայմանավորված է երիտասարդական ծրագրերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 85.1% կամ 229.6 մլն դրամ: Քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին աջակցության ծախսերն իրականացվել են նախատեսված ողջ ծավալով՝ կազմելով 89 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կրոնական և հասարակական այլ ծառայությունների ծախսերն աճել են 2.2 անգամ՝ հիմնականում պայմանավորված երիտասարդական ծրագրերի դասի ծախսերի աճով, որը կապված է 2012 թվականին «Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորման համար միջոցների հատկացման հետ: Այս նպատակով առաջին կիսամյակում օգտագործվել է 95.7 մլն դրամ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *այլ դասերին չպատկանող հանգստի, մշակույթի և կրոնի* խմբի շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեից օգտագործվել է 198.6 մլն դրամ՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 90.1%-ը և 7%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Նշված գումարից 169.7 մլն դրամն ուղղվել է ՀՀ մշակույթի և ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարությունների աշխատակազմերի, 28.9 մլն դրամը՝ տվյալ նախարարությունների ծրագրերի իրականացման գրասենյակների պահպանմանը:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *կրթության* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 48.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 97.4% կատարողական: Ծրագրից շեղումը հիմնականում առաջացել է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների և միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբերում: Սակայն հիմնականում նշված խմբերում 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ արձանագրված աճի արդյունքում կրթության ծախսերն աճել են 6.0%-ով:

Անցած ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից շուրջ 10.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է *նախադպրոցական և փարրական ընդհանուր կրթությանը*՝ ապահովելով ծրագրի 99.7% կատարողական: Հատկացումների զգալի մասն ուղղվել է հանրակրթական ուսուցման (շուրջ 7.5 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 99.8%) և հանրակրթական ուսուցման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման (շուրջ 2.2 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 99.3%) ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը կրճատվել են 11%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է հանրակրթական ուսուցման ծախսերի նվազմամբ:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում կրթության ոլորտում կատարված ծախսերի 47.5%-ն ուղղվել է *միջնակարգ ընդհանուր կրթությանը*: Այն կազմել է շուրջ 23.1 մլրդ դրամ (որից 14.3 մլրդ

դրամը՝ հիմնական և 8.8 մլրդ դրամը՝ միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծախսերն են) և 99.2%-ով ապահովել ծրագրի կատարումը: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբին հատկացված միջոցների հիմնական մասը՝ շուրջ 18.3 մլրդ դրամ, կազմել են հանրակրթական ուսուցման ծախսերը, որոնք կատարվել են 99.6%-ով: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբում համեմատաբար ցածր՝ 91.1% կատարողական է արձանագրվել մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցման ծախսերում, որոնք կազմել են շուրջ 813.2 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել է միջնակարգ ընդհանուր կրթության ծախսերի 8.7% աճ, որը հիմնականում պայմանավորված է հանրակրթական ուսուցման ծախսերի ավելացմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում *նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության* ծախսերը կազմել են շուրջ 2.5 մլրդ դրամ կամ նախատեսված հատկացումների 98.0%-ը, որից 1.0 մլրդ դրամը՝ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), շուրջ 1.5 մլրդ դրամը՝ միջին մասնագիտական կրթության ծախսերն են: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության ծախսերն աճել են 21.8%-ով, իսկ միջին մասնագիտական կրթության ծախսերը՝ 7%-ով: Միջին մասնագիտական կրթությանը տրամադրված միջոցներից 1.3 մլրդ դրամն ուղղվել է միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության խմբի ծախսերն աճել են 12.5%-ով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *բարձրագույն կրթության* բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 4.7 մլրդ դրամ (որից 4.3 մլրդ դրամը բարձրագույն մասնագիտական կրթության և 424.7 մլն դրամը՝ հետբուհական մասնագիտական կրթության դասի ծախսերն են)՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 98%-ով կատարում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բարձրագույն կրթության խմբի ծախսերն աճել են 5.8%-ով՝ պայմանավորված բարձրագույն մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրման ծախսերի ավելացմամբ: Հետբուհական մասնագիտական կրթության ծախսերի գծով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել է 29.1% աճ՝ հիմնականում պայմանավորված հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրման ծախսերի ավելացմամբ:

Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթության ծախսերը 2012 թվականի առաջին կիսամյակում կազմել են շուրջ 1.6 մլրդ դրամ (որից 1.2 մլրդ դրամը՝ արտադպրոցական դաստիարակության, 409 մլն դրամը՝ լրացուցիչ կրթության ծախսերն են)՝ ապահովելով ծրագրի

94.3%-ով կատարում: Արտադարձակական դաստիարակության ծախսերի կատարողականը կազմել է 98.4%, որը մեծ մասամբ պայմանավորված է երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման և վինդսերֆինգ մարզաձևին առնչվող ծառայությունների ծախսերի ցածր կատարողականով: Լրացուցիչ կրթության ծախսերի կիսամյակային ծրագիրը կատարվել է 84.2%-ով: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է «ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի ուսումնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում ներդրումների, վերապատրաստման ծառայությունների և հարկային ու մաքսային ծառայողների վերապատրաստման ծառայությունների ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 2.8%, 77% և 39%: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթության խմբի ծախսերն աճել են 1.1%-ով, ընդ որում, 4.0%-ով աճ է արձանագրվել արտադարձակական դաստիարակության գծով, իսկ լրացուցիչ կրթության ծախսերում արձանագրվել է 6.2%-ով անկում:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների* ծախսերը կազմել են շուրջ 6.3 մլրդ դրամ կամ կիսամյակային ծրագրի 88.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման (1.5 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 70.8%) և շինարարության (480.3 մլն դրամ, կատարողականը՝ 79.7%) ծախսերի ցածր կատարողականով: Հաշվետու ժամանակահատվածում չեն օգտագործվել ուսուցիչների ատեստավորման և դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովման համար նախատեսված միջոցները: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների ծախսերն աճել են 36.3%-ով կամ 1.7 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության երկրորդ ծրագրի և կրթական օբյեկտների շինարարության (այդ թվում՝ ՌԴ կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրված վարկային միջոցների հաշվին) ծախսերի ավելացմամբ: Նշված ծրագրերի շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 1.5 մլրդ դրամ և 1.1 մլրդ դրամ՝ 1.9 անգամ և 5.7 անգամ գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 196.2 մլն դրամ տրամադրվել է *այլ դասերին* չպատկանող կրթության բնագավառում գործադիր իշխանության պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանմանը՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 84.8%-ը: Հատկացված միջոցներն ուղղվել են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության աշխատակազմի և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտեի պահպանմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 8.9%-ով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում *սոցիալական պաշտպանության* բնագավառի ծախսերը կազմել են 141.2 մլրդ դրամ՝ 92.7%-ով ապահովելով կիսամյակային ծրագրի կատարումը: Բաժնի բոլոր խմբերում առկա են ծրագրից շեղումներ, սակայն առավելագույն գումարը բաժին է ընկել այլ դասերին՝ չպատկանող սոցիալական պաշտպանության, ընտանիքի անդամների և զավակների, ինչպես նաև գործազրկության և ծերության խմբերին: 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ սոցիալական պաշտպանության ծախսերն ավելացել են 11.6%-ով կամ 14.7 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 511.1 մլն դրամ է տրամադրվել *վատառողջության և անաշխատունակության* խմբի ծախսերին՝ կազմելով ծրագրի 88.9%-ը: Նշված հատկացումներից 70.7 մլն դրամ տրամադրվել է վատառողջությանը, 440.4 մլն դրամ՝ անաշխատունակությանը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 87.2%-ով և 89.1%-ով: Վատառողջության դասի կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է բժշկա-սոցիալական վերականգնման ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 81.3% կամ 34.1 մլն դրամ: Ինչ վերաբերում է անաշխատունակության դասի կատարողականին, այն հիմնականում պայմանավորված է հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման տեխնիկական միջոցներով ապահովման և դրանց վերանորոգման ծրագրի համեմատաբար ցածր կատարողականով, որը կազմել է 89.7% կամ 385.1 մլն դրամ: Սակայն նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ վերջին ծրագրի գծով արձանագրվել է ծախսերի աճ, և հիմնականում դրա արդյունքում վատառողջության և անաշխատունակության խմբի ծախսերն աճել են 7.2%-ով:

Ծերության բնագավառի ծրագրերին 2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 98.6 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 98.8%-ը: Նշված գումարից 83 մլրդ դրամն ուղղվել է աշխատանքային կենսաթոշակներին՝ կազմելով նախատեսվածի 99.1%-ը: Համապատասխանաբար 9.1 մլրդ և 634.5 մլն դրամ են կազմել սպայական անձնակազմի ու նրանց ընտանիքների անդամների և շարքային զինծառայողների ու նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակների ծախսերը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 98.6 և 94.6 տոկոսով: 4.9 մլրդ դրամ է տրամադրվել սոցիալական կենսաթոշակների վճարմանը, որը կատարվել է 97.4%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծերության բնագավառի ծախսերն աճել են 3.6%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված աշխատանքային կենսաթոշակների ծախսերի աճով:

Հարազատիկ կորցրած անձանց խմբին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 2.7 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 99.2%-ը: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածում նշված ծախսերը կազմել էին 70.8 մլն դրամ: Խմբի ծախսերի աճը հիմնականում պայմանավորված է կենսաթոշակառուի մահվան դեպքում տրվող թաղման նպաստի ծախսերն առանձին ծրագրով

նախատեսելու հանգամանքով, որոնք նախկինում ներառված էին կենսաթոշակների ծախսերում: Այս նպատակով առաջին կիսամյակում օգտագործվել է 2.6 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 99.7%-ը:

Ընտանիքի անդամների և զավակների խմբի գծով պետական բյուջեի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 22.7 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 88.1%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են 15.9 մլրդ դրամ կամ ծրագրվածի 87.7%-ը: Հղիության և ծննդաբերության նպաստի ծախսերը կազմել են 1.5 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 89.3%-ը: Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի վճարման համար առաջին կիսամյակում տրամադրվել է 2.1 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 92.1%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ «Ընտանիքի անդամներ և զավակներ» խմբի ծախսերն աճել են 4%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության ու մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի ծախսերի ավելացմամբ:

Սոցիալական ոլորտի ծախսերից 1.2 մլրդ դրամ տրամադրվել է *գործազրկության* խմբին, որը կազմել է կիսամյակային ծրագրի 50.4%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գործազրկության նպաստի համար ծրագրված միջոցների պակաս օգտագործմամբ: Այդ նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 1.1 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 50.5%-ը: Արդյունքում գործազրկության խմբի ծախսերը նվազել են նաև 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ՝ 33.2%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 2.5 մլրդ դրամ է տրամադրվել *բնակարանային ապահովման* խմբի ծախսերին՝ կազմելով ծրագրի 95%-ը: Միջոցների զգալի մասը՝ 2.2 մլրդ դրամը ուղղվել է երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովմանը՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը տրամարված վարկային միջոցների հաշվին: Արդյունքում 2011 թվականի առաջին կիսամյակի համեմատ արձանագրվել է բնակարանային ապահովման ծախսերի 7.9 անգամ աճ:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական հատուկ արտոնություններին առաջին կիսամյակում տրամադրվել է շուրջ 5.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 91.6% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 34.1 հոդվածով սահմանված դրամական օգնության տրամադրման (4.2 մլրդ դրամ կամ 92.2%), վետերանների պատվովճարների (344.8 մլն դրամ կամ 83.7%) և «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայքանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված

դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման (767.9 մլն դրամ կամ 92.2%) ծախսերի համեմատաբար ցածր կատարողականով: 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ խմբի ծախսերն աճել են 2.2 անգամ՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 34.1 հոդվածով սահմանված դրամական օգնության տրամադրման ծախսերի ավելացմամբ:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 7.6 մլրդ դրամ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 60.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների սոցիալական փաթեթով ապահովման համար նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործմամբ, որոնք կազմել են 3.6 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 49.6%-ը: Հիմնականում նշված սոցիալական փաթեթի ներդրման արդյունքում 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծախսերն աճել են 76.7%-ով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի միջոցներից նախատեսված 11.1 մլրդ դրամից օգտագործվել է 5.2 մլրդ դրամը կամ 46.5%-ը: Նշենք, որ 2011 թվականի նույն ժամանակահատվածում ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից օգտագործվել էր 4 մլրդ դրամ:

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՊԱԿԱՍՈՒՐԴԸ»

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեն կատարվել է 14.6 մլրդ դրամ պակասուրդով՝ կազմելով ծրագրված ցուցանիշի 16.7%-ը: Պակասուրդի նման ցածր ցուցանիշը մեծ մասամբ պայմանավորված է ծախսերի ցածր կատարողականով, ինչի արդյունքում բյուջեի ազատ միջոցներից կիսամյակային ծրագրով նախատեսված 42.2 մլրդ դրամ օգտագործելու փոխարեն նշված միջոցներն ավելացել են շուրջ 33.4 մլրդ դրամով: Անցած ժամանակահատվածում պակասուրդի ներքին աղբյուրների գծով ֆինանսավորման ցուցանիշը կազմել է -32.1 մլրդ դրամ, իսկ արտաքին աղբյուրների գծով՝ 46.7 մլրդ դրամ: Պետական բյուջեի պակասուրդը 24%-ով կամ 4.6 մլրդ դրամով զիջել է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները կազմել են -32.1 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 40.9 մլրդ դրամի դիմաց: Շեղումը, ինչպես նշվեց, առաջացել է բյուջեի ազատ միջոցների պակաս օգտագործման արդյունքում՝ հիմնականում պայմանավորված ծախսերի կատարողականով:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդը գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին ֆինանսավորվել է -1.4 մլրդ դրամի չափով՝ 52.7 մլրդ դրամ ծավալով պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված 48.6 մլրդ դրամ հասույթի և 50.0 մլրդ դրամի մարման փաստացի ցուցանիշների պարագայում: 2012 թվականին շարունակվել են պետական խնայողական արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկումները՝ ընդհանուր 450,000.0 հազ. դրամ ծավալով: Այս պարտատոմսերից տեղաբաշխվել են 208,749.0 հազ. դրամի պարտատոմսեր, որոնցից մուտքը կազմել է 209,281.8 հազ. դրամ: Փաստորեն, 2012 թվականի առաջին կիսամյակում պետական պարտատոմսերի թողարկման ծրագրի իրագործման արդյունքում ներքին պետական պարտքը բնութագրող հիմնական ցուցանիշները հետևյալն են. շրջանառության մեջ եղած պետական պարտատոմսերի ծավալն անվանական արժեքով կազմել է 211,366,465.0 հազ. դրամ: Բոլոր պարտատոմսերի միջին ժամկետայնությունը կազմել է 1858 օր (2011թ. առաջին կիսամյակում՝ 1825 օր), միջին կշռված եկամտաբերությունը՝ 13.38% (2011թ. առաջին կիսամյակում՝ 12.70%): Ներքին պետական պարտքը բաղկացած է 11.9% ՊԿՊ-ից, 52.3% ՄԺՊ-ից, 35.4% ԵՊ-ից և 0.4% ԽՊ-ից:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում շարունակվել է ՀՀ ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերի հետգնման գործընթացը. այդ նպատակով տրամադրվել է 675.9 հազար դրամ՝ նախատեսված 2.0 մլն դրամի դիմաց: Մուրհակների մարման նպատակով ծրագրով նախատեսված վճարումները կատարվել են 99.2%-ով: Այդ նպատակով պետական բյուջեից տրամադրվել է 37.7 մլն դրամ: Անցած ժամանակահատվածում 757.9 մլն դրամ ուղղվել է «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ից ստացված վարկի մարմանը, որը կատարվել է նախատեսված ծավալով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ ռեզիդենտներին պետական բյուջեից տրամադրվել են շուրջ 1.2 մլրդ դրամի վարկեր՝ կազմելով ծրագրվածի 48.5%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում միջոցների պակաս օգտագործմամբ: Նշված գումարից 951.8 մլն դրամը հատկացվել է «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ» ՓԲԸ-ին ՌԴ կողմից տրամադրված վարկային միջոցների հաշվին, 61.6 մլն դրամը՝ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեին՝ ջրօգտագործողների ընկերություններին տրամադրելու նպատակով: Շուրջ 16.4 մլն դրամ արտոնյալ պայմաններով տրամադրվել է բռնադատված քաղաքացիներին՝ անհատական բնակարանային շինարարության վարկավորման նպատակով, որն օգտագործվել է 65.4%-ով: 140 մլն դրամ է տրամադրվել Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» ծրագրի շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 32.5%-ը, իսկ Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Գյուղական կարողությունների ստեղծում ծրագրի շրջանակներում նախատեսված 644.2 մլն դրամը չի օգտագործվել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 4.7 մլրդ դրամ ստացվել է տրամադրված ներքին վարկերի վերադարձից՝ նախատեսված 3.9 մլրդ դրամի դիմաց: Ստացված մուտքերից 2.9 մլրդ դրամը ստացվել է ՌԴ վարկային միջոցների հաշվին տրամադրված վարկերի վերադարձից: 2012 թվականի առաջին կիսամյակում կայունացման դեպոզիտային հաշվից օգտագործվել է շուրջ 4.0 մլրդ դրամ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 83.6%-ը: 2.9 մլրդ դրամն ուղղվել է կայունացման դեպոզիտային հաշվի համալրմանը:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում պետական բյուջեի պակասուրդի արտաքին ֆինանսավորումը կազմել է 46.7 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 47.0 մլրդ դրամի դիմաց:

Փոխառու միջոցներից զուտ ֆինանսավորումը կատարվել է 100.4%-ով՝ կազմելով 67.5 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների կողմից տրամադրվել են շուրջ 72.8 մլրդ դրամի վարկային միջոցներ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 100.2%-ը: Մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի հետ Ջարգացման քաղաքականության երրորդ ծրագրի շուրջ գործող համաձայնագրի շրջանակներում նախատեսված 14 մլրդ դրամի փոխարեն ստացվել է 30.3 մլրդ դրամ, Արժույթի միջազգային հիմնադրամի կողմից տրամադրվել է 9.8 մլրդ դրամ, որի ստացումը նախատեսվել էր չորրորդ եռամսյակում: Եվրամիության կողմից Մակրոֆինանսական աջակցության ծրագրի շրջանակներում հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 20.2 մլրդ դրամ: Ծրագրերի կատարման աստիճանով պայմանավորված՝ ծրագրվածից պակաս միջոցներ են ստացվել հիմնականում Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոռոգման համակարգերի վերականգնման հրատապ ծրագրի

լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի գծով (շուրջ 2.9 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 61.6%-ը), Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի գծով (շուրջ 60.6 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 3%-ը), Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի գծով (50 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 1.6%-ը), իսկ Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի (Տրանշ-2) և Ասիական բանկի աջակցությամբ իրականացվող Քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային ծրագրի (Երևան համայնքի ղեկավարին պետության կողմից պատվիրակված լիազորություն) շրջանակներում նախատեսված համապատասխանաբար 7.4 մլրդ և 1.9 մլրդ դրամը չեն ստացվել:

2012 թվականի առաջին կիսամյակում շուրջ 5.3 մլրդ դրամ (նախատեսվածի 98.8%-ը) ուղղվել է արտաքին պարտավորությունների մարմանը, որից շուրջ 3.3 մլրդ դրամը հատկացվել է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը, 189.5 մլն դրամ՝ ՕՊԵԿ-ի միջազգային զարգացման հիմնադրամի նկատմամբ ունեցած պարտքի մարմանը, 260.2 մլն դրամ՝ ԳԶՄՀ, 137.4 մլն դրամ՝ ՎՋԵԲ, 437.8 մլն դրամ՝ ԱՄՆ ապրանքային վարկերի մարմանը, 622.7 մլն դրամ՝ էլեկտրաէներգիայի հաղորդման և բաշխման համակարգի ծրագրի գծով Ճապոնիայի նկատմամբ պարտքի մարմանը, 30.7 մլն դրամ՝ ԱԷԿ-ի վառելիքի չոր պահպանման համակարգի ծրագրի գծով Ֆրանսիայի նկատմամբ պարտքի մարմանը, 346.7 մլն դրամ՝ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության նկատմամբ պարտավորությունների մարմանը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ֆինանսական զուտ ակտիվների գծով պակասուրդի ֆինանսավորումը կատարվել է 102.8%-ով և կազմել -20.8 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում ԼՂՀ-ին միջպետական վարկի գծով նախատեսված 19.6 մլրդ դրամն ամբողջությամբ տրամադրվել է: Վրաստանի կողմից Հայաստանի նկատմամբ ունեցած վարկային պարտավորությունների գծով նախատեսված 144.9 մլն դրամի միջոցներն ամբողջությամբ վճարվել են: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններին ՀՀ անդամակցության գծով պարտավորությունների կատարմանն ուղղվել է 906.3 մլն դրամ՝ կազմելով կիսամյակային ծրագրի 99.1%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 404.1 մլն դրամով ավելացել է արտաքին աղբյուրներից ստացված վարկային և դրամաշնորհային միջոցների մնացորդը: